

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta

Ústav jižní a centrální Asie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Bc. Nilufar Khadimetová

r. 2015

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta

Ústav jižní a centrální Asie

Diplomová práce

Nilufar Khadimetová

Jazykové rysy moderní hindské povídky v diaspoře

Language features of the modern Hindi short-story in diaspora

Vedoucí práce: doc. Dr. Svetislav Kostić

r. 2014

Poděkování:

Ráda bych zde poděkovala vedoucímu diplomové práce doc. Svetislavu Kostíci za jeho rady a čas, který mi věnoval při řešení dané problematiky. V neposlední řadě také děkuji všem spolužákům, kteří mi poskytli potřebnou spolupráci.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu, a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V dne podpis

Anotace

Tato diplomová práce se zabývá popisem jazyka moderní hindské povídky indických autorů, kteří tvoří v diaspoře. Rozbor a analýza je proveden na omezeném vzorku povídek, které vznikly od počátku 21. století. Jazykovědný popis zahrnuje jak lexikální výpůjčky, tak i způsob slovtvorby a frazeologii. Je zaměřená hlavně na onomasiologické jevy, jako je kalk a hybridní tvorba slov a syntagmat. Neméně pozornosti je věnováno také větné skladbě, o níž se dá předpokládat, že může být ovlivněna angličtinou či jiným jazykem prostředí, ve kterém autoři tvoří. V závěru práce vytyčuji hlavní rysy jazykových vlivů angličtiny, případně jiného kontaktového jazyka na literární hindštinu tak, jak se odráží ve vybraných povídkách, a naznačím další možnosti zkoumání v této oblasti.

Klíčová slova: hindština, diaspora, moderní hindská povídka, jazykový kontakt, přepínání kódu či změna, jazykové vlivy, lexikální výpůjčky, onomasiologie, frazeologie, verba-nominální výrazy, slovesná syntagmata atd.

Annotation

The objective of the thesis is a description of the language of modern Hindī short-stories by Indian authors who live and write in diaspora. Analysis and description are made on a limited sample of short-stories that have been written since the beginning of the 21st century. Philological analysis includes both the lexical borrowings and the way of word formation and phraseology. It focuses on onomasiological phenomena such as „loan translation“ or calc and creation of hybrid words as well as syntagmas. No less attention is devoted to syntax which we can assume that may be affected by

English or another language in which the authors write. In conclusion we set out the main features of the English language influences on literary Hindī as reflected in selected stories, and indicate further possibilities for research in this area.

Key words: Hindī, diaspora, modern hindī short story, language contact, code switching or mixing, language impacts, lexical borrowings, onomasiology, phraseology, verbo-nominal expressions, verb syntagmas etc.

Obsah

1. Úvod.....	12
1.1 Cíl, metoda a východiska.....	15
1. 2 Struktura práce.....	18
2. Zvláštnosti hindské povídky v diaspoře.....	19
2.1 Historie vzniku indické diaspory ve Skandinávii.....	21
2.2 Indické spisovatelky v zahraničí.....	24
3. Jazyková analýza hindské povídky v diaspoře.....	26
3.1 Fonetika.....	28
3.2 Fonetické změny.....	29
4. Morfologie.....	40
4.1 Hybridní slovtvorba v Hindī.....	41
4.2 Jmenná a slovesní syntagmata.....	44
4.3 Slovní zásoba.....	55
4.3.1 Syntax.....	66
5. Sociolingvistická analýza.....	72
5.1 Vložení.....	75

5.2	Střídání	78
5.3	Shoda větných skladeb	82
6.	Závěr	85
7.	Seznam použité literatury	88

Transliterační tabulka

Transkripce se používá pro všechna hindská slova citovaná v této práci včetně přejatých slov z angličtiny. Obecně řečeno každý příklad předcházející s označením H (Hindī) je přepsán podle následujícího systému:

Samohlásky:

अ <i>a</i>	अं <i>ā</i>	आ <i>ā</i>	आँ <i>ā</i>	इ <i>i</i>	इं <i>ī</i>	ई <i>ī</i>	ई <i>ī</i>	उ <i>u</i>	ऊ <i>ū</i>
ऊ <i>ū</i>	ऋ <i>r</i>	ए <i>e</i>	एं <i>ē</i>	ऐ <i>ai</i>	ओ <i>o</i>	ओं <i>ō</i>	औ <i>au</i>		

Souhlásky:

क <i>k</i>	ख <i>kh</i>	ग <i>g</i>	घ <i>gh</i>	ङ <i>ṅ</i>	च <i>c</i>	छ <i>ch</i>	ज <i>j</i>	झ <i>jh</i>	ञ <i>ñ</i>
ट <i>ṭ</i>	ठ <i>ṭh</i>	ड <i>ḍ</i>	ढ <i>ḍh</i>	ण <i>ṇ</i>	त <i>t</i>	थ <i>th</i>	द <i>d</i>	ध <i>dh</i>	न <i>n</i>
प <i>p</i>	फ <i>ph</i>	ब <i>b</i>	भ <i>bh</i>	म <i>m</i>	य <i>y</i>	र <i>r</i>	ल <i>l</i>	व <i>v</i>	श <i>ś</i>
ष <i>ṣ</i>	स <i>s</i>	ह <i>h</i>							

Modifikace označující charakteristické hindské zvuky chybějící v sanskrtu:

क्व <i>q</i>	क्ख <i>kh</i>	ग्ग <i>g</i>	ज्ज <i>z</i>	ड्र <i>r</i>	ढ्र <i>rh</i>	फ्र <i>f</i>

Další zkratky:

<i>adj.</i> = adjektivum	<i>adv.</i> = adverbium	<i>f.</i> = femininum	<i>m.</i> = maskulinum
<i>s.</i> = singulár	<i>pl.</i> = plurál	<i>např.</i> = například	

Zkratky citovaných materiálů

1. A. P. Ag. V., Arčaná Painuly, *Agar vo use māf kar de*
2. A. P. A., *Anujā*
3. A. P. Ba. J., *Badal jātī he zīdagī*
4. A. P. B. S., *Bahut sāre dvīp ek śahar*
5. A. P. E. Č., *Ek coṭī sī cāh*
6. A. P. Č. H., *Cīzē hameśā veysī nahī hotī jeyse ve lagṭī hāī*
7. A. P. K. K., *Khul kar kahūgī ki māī ge hū*
8. A. P. L., *Lakśmī*
9. A. P. A. V., *Vah use kyō pasand kartī hai*
10. A. P. M. B., *Mīrā banām silviyā*
11. A. P. K. M., *Kraṣṇan mūbaī nisāt*
12. U. S. Ī. D., Uśa Saxéna, *Īṭarneṭ deṭīg*
13. U. S. C. K., *Cāinīj kālar hare būde*
14. U. S. P. M., *Pravās mẽ*
15. U. S. B. B., *Bīmā bismāṭ*
16. U. S. M., *Mitrtā*
17. U. S. M. A., *Merā aprādh kyā thā*
18. U. S. V. R., *Vah rāt*
19. U. S. R., *Ruḵsānā*
20. U. S. Sh. S., *Śarlī sīpsan śuturgmurg hai*
21. U. S. Sh., *Śukrānā*

22. U. S. M. A., *Mere apne*
23. U. S. T. D., *Tānyā dīvān*
24. U. S. Ch., *Cunaotī*
25. U. S. M. B., *Muṭṭhī bhar ujjīyārā*
26. U. S. V. K., *Vah kaon thī?*

1. Úvod

V současné době se v souvislosti s prohlubováním procesu globalizace po celém světě, začaly rozprostírat jihoasijské kultury, začaly se měnit a získaly širokou popularitu zejména na Západě. V tom hraje neposlední úlohu indická zámořská komunita, která se neustále rozvíjí a v rámci Evropské Unie podporuje a rozšiřuje vlastní kulturní bohatství včetně jazyka i literatury.

Ve spojení těchto dvou zcela odlišných světů, je třeba zmínit slavné indické autory jako Naipaul, Rushdie, Kureishi, Mistry, Ghosh, Vassanji a Seth, kteří působí jako jisté mosty mezi nimi. Právě tito spisovatelé v celé řadě svých významných románů 20. století, seznámili západního čtenáře s multikulturní, bohatou a kulturním dědictvím nasycenou Indií: *A House for Mr. Biswas*, *Midnight's Children*, *My Beautiful Laundrette*, *A Fine Balance*, *The Circle of Reason*, *The Book of Secrets*, *A Suitable Boy* a další.

Podle informací Ministerstva indických zámořských záležitostí Indie, přebývá v dnešní době v zahraničí okolo dvaceti pěti milionů Indů, díky čemuž zaujímá na celém světě podle počtu zahraničních obyvatel hned druhé místo po Číně. (MIOA, 2012).

Nejprve bychom měli okomentovat samotný termín diaspory a její konotaci. Pojem diaspora je odvozen od starořeckých slov *dia* tedy skrze nebo přes, a *speiro* což znamená rozptýlení nebo rozsévat¹, zároveň se to také vztahuje na lidi nebo etnickou skupinu, která žije mimo svou původní vlast. Historicky byla vždy diaspora spojována s potlačeným a nuceně přestěhovaným obyvatelstvem jako jsou například Židi a později i afričtí otroci. Vzhledem k tomu, že každý pojem má postupem času tendenci se měnit

¹ Lal, V. Brij. *The encyclopedia of the Indian Diaspora*. 2006. str. 14.

a rozšiřovat své sémantické pole, tak i termín diaspora se začal používat vůči početné čínské, a také indické komunitě v zahraničí. Výrazu indická diaspora se dostalo hojného používání počínaje 90. lety. Ve vědeckých časopisech a knihách se objevily články na téma indické totožnosti a sociálních skupin (Desasi, 1993; Jackson&Nesbitt, 1993; Rukmani, 2001; Vertovec, 2000² atd.). O obecně uznávaných zásadách lze zmínit, že na jejich základě se nyní diaspory přezkoumávají a posuzují. Známy americký badatel William Safran navrhl pro stanovení menšinových přistěhovalců užívání pěti konceptů, jejichž členové sdílejí některé z následujících charakteristik:

- 1) Oni nebo jejich předci by měli být rozptýlení z určitého počátečního centra ke dvěma anebo více okrajovým oblastem;
- 2) Uchovávají si kolektivní paměť, vize a mýty o své původní vlasti;
- 3) Věří, že nebudou ani nemohou být přijati v hostitelské společnosti, kvůli čemuž si cítí vzdáleně;
- 4) Považují svou vlast za reálný a ideální domov a stejně tak za místo, kam se jejich potomci mají za příznivých okolností vrátit;
- 5) Mají pevné přesvědčení o tom, že musejí sjednoceně usilovat o rozvoj a udržování své vlasti;
- 6) Zůstávají nadále tak či onak osobně nebo zprostředkovaně ve spojení se svým domovem.³

Lze také zdůraznit, že v rámci akademické indické literatury se popis kultury často dostává do nepřátelského prostředí a vazba na domov je základním konceptem

² Dr.Gautam, M.K.Indian *Diaspora: Ethnicity and Diasporic Identity*. CARIM-India RR2013/29,EUI,RSCAS.

³ Safran, William.*Diasporas in modern societies: myths of homeland and return*. Diaspora: A Journal of Transnational Studies 1 (Spring 1991):83-99. S.ix-x.

diaspory (Cohen, 1997:26)⁴. Jedním z hlavních předmětů našeho výzkumu bude stanovit prostřednictvím jazykovědné analýzy do jaké míry se tyto koncepty Safrana a Cohena objevují ve tvorbách indoevropských spisovatelek, což nám umožní zjistit totožnost Indů žijících v Evropě, zejména ve Skandinávii.

Oblast literatury indické diaspory byla prozkoumána několika indickými a americkými vědci - Jaspalem Kaurem Singhem i Rajendrou Chetty ve sbírce esejů *Indian Writers: Transnationalisms and Diasporas*; Sandrou Ponzanesi v knize *Paradoxes of Postcolonial Culture: Contemporary Women Writers of the Indian and Afro-Italian Diaspora*; Bedem Prasadem Giri v jeho článku *The literature of the Indian Diaspora: Between Theory and Archive*, stejně jako i jazyk přistěhovalců v knize *English in the Indian Diaspora* od evropských lingvistů Marianne Hundt i Devyani Sharmy.

Výše uvedená studia byla především zaměřena na výzkum literatury vytvořené v angličtině, v úzké souvislosti se prohlížely společenské, kulturní a psychologické aspekty vyskytující se v tématech literárních děl zámořských autorek. Bezprostředně se pečlivou analýzou jazyka menšin resp. hindštiny, na ostrovech Mauritia, Guyany, Trinidadu, Fidži, Jižní Afriky, Surinamu včetně dalších bývalých evropských kolonií, zabývala velká skupina evropských indologů vedená Richardem Bartzem Keythem i Jeffem Siegelem, což se později odrazilo ve sbírce výzkumu *Language Transplanted: The Development of the Overseas Hindi* (1988).

Z hlediska psycholingvistiky a sociolingvistiky je tato práce poměrně významná, protože detailně zkoumá nastávající změny v jazyce, zvláště procesy koenizace, tj. míchání dialektů, jakož i výskyt případů diglosie mezi standartním i zámořským

⁴ Cohen, R. *Global Diasporas*, London 1997, s.26.

jazykem. V důsledku tohoto studia se objevily nová lingvistická názvosloví označující místní jazyky v daných lokalitách, např. Sarnami Hindī, Fidži Hindī, Trinidad Bhožpuri a další.

1.1 Cíl, metoda a východiska

Jazyk spisovatelů našeho století, kteří žijí v zahraničí, zůstává předmětem zájmu lingvistů počínaje indology, a to nejen z hlediska gramatiky, ale také kvůli možnosti sledovat a odhalovat současné trendy v domácí hindštině. Nehledě na dosavadní výzkumné práce v oblasti indické diaspory a její literatury, není stále oblast jazyka dostatečně studovanou částí.

Existuje tedy potřeba dále zkoumat otázky současné zahraniční literatury vytvořené v hindštině. Právě naším úkolem bude podrobně prostudovat jazykové rysy literární tvorby 21. století, a to zejména na základě omezeného počtu povídek od indo-dánské spisovatelky Arčany Painuly a Ušy Rájé Saxény žijící ve Velké Británii.

K analýze bylo celkem vybráno více než dvacet příkladů. Jsou tam části, které jsem obdržela v důsledku dálkové komunikace s jednou z autorek. Painuly byla natolik laskavá, že nejen zareagovala na mé emaily, ale také mi poslala několik ukázek ze své práce spolu s jejím novým románem *Where Do I Belong?*. Jejich kompletní seznam bude uveden jako příloha k této diplomové práci.

Za účelem získání přehledného a názorného výsledku jsem aplikovala metody jazykovědné analýzy: rozbor textů, studium větné struktury, srovnávací a kvantitativní výzkum, statistika a eliminační metoda. Pro vytvoření důkladných závěrů bylo ve srovnávací analýze použito kolem patnácti povídek od další pozoruhodné a slavné spisovatelky, která žije v Anglii, Ušy Saxény.

Zároveň je třeba poznamenat důležitost tohoto studia v rámci humanitních věd vzhledem ke skutečnosti, že jazyk jakékoliv etnické skupiny je prvním projevem jejího

kulturního, společenského a politického rozvoje. Zvláštní zájem studia v tomto případě představuje jazyk společenských menšin existujících uvnitř hostitelské země. V neposlední řadě hraje důležitou úlohu také jeho interakce s místními dialekty, jakož i jejich vzájemné ovlivňování struktur a průběhů vývoje jazyků.

Je třeba dodat, že co se týče studia indické literatury v diaspoře evropského regionu a obzvláště jeho severní části čili skandinávských zemí, patří stále mezi málo prozkoumané oblasti, jak z jazykového tak i sociálního hlediska.

Výsledky práce mohou být využity k jazykovědnému semináři, jako doplňkový materiál o diaspoře.

Dále popíšeme obecné rozdělení práce, jakož i krátký přehled obsahu a předmětu studia z každé její části.

1.2 Struktura práce

Navrhovaný vědecký výzkum je rozdělen v podstatě do pěti kapitol, z nichž každá má svoje určité podkapitoly v závislosti na zvoleném tématu práce. Teoretická část zahrnuje úvod do předmětu studia, kladené cíle, vypracování návrhů na řešení kladených úkolů, výčet použitých metod v psaní této práci, a také popis její struktury.

Rovněž je důležitá diskuse o historických a společensko-politických situacích jako značných faktorů ke vzniku zahraničních sociálních menšin. Touto konkrétní otázkou se bude zabývat druhá kapitola společně s poskytováním a prohlédnutím biografí autorek na pozadí sociolingvistického studia moderní hindské povídky v diaspoře.

V rámci tohoto studia nás nejprve nepochybně zajímá jeho praktická stránka, tj. jazyková analýza vybraných příkladů a v průběhu jejich porovnání s domácí literaturou objevení charakteristických rysů daného žánru. V první řadě se zkoumají otázky struktury a stylu těchto tvoreb z hlediska gramatiky včetně fonetické adaptace výpůjček, slovní zásoby, morfologie a syntagma rovněž i větní skladby literárních děl. Při studiu slovní zásoby uvedených textů byly použity hlavně dvojjazyčné slovníky (McGregor, Beskrovný). Plnění těchto úkolů bude detailně popsáno v třetí a čtvrté části.

Poslední kapitolu jsem se rozhodla věnovat výuce psycholingvistického jevu jako je přepínání kódů či míchání jazykových prostředků v textech.

Na závěr shrnu všechny předchozí výsledky tohoto studia ve všech dílech a navrhu doporučení pro další výzkum v určitých oblastech lingvistické analýzy hindštiny.

2. Zvláštnosti hindské povídky v diaspoře

Hindská povídka a literatura vůbec, která vzniká v diaspoře má určité zvláštnosti, nejenom tematické, ale také jazykové. Je těžké si představit, že by jazyk přistěhovalců včetně jeho literatury, který je v denním kontaktu s jazykem hostitelského prostředí, jim nebyl do nějaké míry ovlivněn. To se týká i hindštiny, která je bez ohledu na umístění diaspory stále ještě ve sféře vlivu angličtiny. V důsledku těchto jazykových a kulturních kontaktů se v moderní hindské povídce objevil nový literární žánr.

Hindská literatura se v zemích mimo Indii, kde se tvoří hindská literatura, k jejímuž obohacení došlo přes samovolnou hindštinu, se vyvinula v jiném formátu. V posledních několika desetiletích zažila prudký růst a v tom má určitý příspěvek tvorba západních hindských povídkářů. Dnes je hindština na pátém místě podle počtů mluvčích, tedy k tomuto počtu patří také ta obrovská krajanská komunita, která si navzdory migraci z Indie zachovala hindštinu nejen jako mluvený jazyk, ale také jako jazyk literární tvorby.

Literatura, která vzniká v těchto zemích, nás nejen seznamuje s jejich životním prostředím, ale díky přejímkám z angličtiny nám poskytuje také snadné vnímání. V důsledku toho hindština vyvíjí nový styl v psaní, který se liší od stylu literatury, který vzniká v Indii. Objevuje se nám nový směr: *pravásí kahání*, jenž byl předtím neznámý, díky čemuž jsme obeznámeni buď s obavami indické komunity, žijící v těchto zemích anebo s problémy místní společnosti, jehož součástí je zámořská komunita.

Pokud je jejich tvorba složena v hindštině a zámořská skladba je bráno v úvahu vzhledem k indické literatuře tak lze říct, že indo-evropští autoři hrají neposlední roli v

zahraniční indické literatuře.

Původním jazykem podobné tvorby mezi vzdělanými kruhy indické inteligence byla právě angličtina v těsné závislosti pravděpodobně na místě a způsobu jejich vzdělání.

V tom hrálo určitou úlohu i zaměření moderní povídky v první řadě, na anglofonní kruh čtenářů, kde byla v nějaké seznamovací fázi v představování indické kultury Západu.

Dále díky zrychlení procesu pracovní migrace a aktualizaci migračního programu „sloučení rodin“, počet zahraničních komunit narostl. Ve stejné době pro ně vznikla potřeba rozvíjet a udržovat spojení uvnitř rozlehlých diaspor rozšířených po celém světě (Mauritius, Fidži, Surinam, Afrika atd.). Objevily se nové dialekty s názvy Fidžijský Hindí, Guyanský Bhožpuri, Trinidadský Bhožpuri i ostatní. Je třeba připustit domněnku, že obecně by nějaká zahraniční forma měla sloužit jako společný a všem přístupný jazyk, jakési esperanto nebo lingua franca pro celou tuto komunitu.

Naším úkolem v následujících kapitolách bude popsat obecné zvláštnosti a rysy diaspory jak na severu, tak i v ostatních částech Evropy, jakož i označit vlastnosti evropské hindštiny.

2.1 Historie vzniku indické diaspory ve Skandinávii

Není žádným tajemstvím, že je Velká Británie považována za potenciální evropskou zemi, kam se Indové začali stěhovat nejprve, což se přímo pojí se společensko-politickými událostmi minulého století.

V dnešní době na území Spojeného království pobývá již třetí generace prvních indických přestěhovalců. Indové jsou ve vztahu k počtu místního obyvatelstva největší komunitou mimo Asii a druhou menšinou podle počtu obyvatel hned po Spojených Státech (Ignatowicz, 2010).

Vzhledem k tomu, že oblast Velké Británie je z hlediska historie a sociálních věd považována za dost detailně prozkoumanou, rozhodla jsem se hlavně soustředit pozornost v severních zemích.

Indická společnost v Dánsku, Norsku a Švédsku v porovnání s jinými evropskými zemí nepředstavuje mnohonásobné obyvatelstvo v diaspoře, přesto je považována za jednu z dynamicky postupujících obcí, díky čemuž si zasluhuje naší speciální pozornost. Většinu této veřejnosti tvoří občané Pákistánu, Tamilové ze Srí Lanky a také Indové ze subkontinentu.

V souladu s tamní statistikou z roku 2005, se Norsko stalo zemí s největším počtem jihoasijské populace, která zahrnovala 50,000 jedinců (The encyclopedia of the Indian diaspora, 2006:361). Na straně druhé, zástupce etnických menšin v Dánsku sestavují přibližně 9,8% z celkového počtu místních obyvatel skládající se z 5,56 mil. Téměř 6,5 % z této komunity pochází z nezápádních zemí. Lze také dodat, že 1/3 osob indického původu a 2/3 z Pákistánu má dánské občanství (Danish Statistics, 2011). A

co navíc, během terénního výzkumu tisíce indických adoptovaných dětí se ve skandinávských zemích při přepočítávání nevypočítávají do statistiky jako Indové, dokud jejich adoptování rodiče jsou dle zákona dosavadní.

Neméně pozoruhodnou okolností je také skutečnost, že Indové a Pákistánci v Dánsku jsou uznáváni jako relativně úspěšní v hospodářské a společenské integraci, uvážíme-li, že právě oni ovládají vyšší úroveň vzdělání svou obsazeností více než zbývající skupina etnických menšin (Qureshi, 1999).

Pojďme se teď podívat na okolnosti vzniku jiho-asijské diaspory v severních zemích v historickém kontextu, což nám umožní zformovat podrobnější představu o současném stavu indického společenství.

Pravděpodobně si mnoho z nás uvědomuje, že město Trankebar ve státu Tamil Nadu, které se nachází 250 km daleko od Madrasu, bylo v období r. 1620-1845 dánskou kolonií v Indii. Dánská východu-indická společnost ho proměnila v centrum obchodu mořeplavby mezi Indií a Dánskem. Je zcela přirozené, že právě v průběhu této doby byl položen počátek cestování Tamilů, jako námořníků a obchodníků, do této úžasné severní země. Později se město stalo předmětem zájmu evropských misionářů, kteří pocházeli především z Německa a z Dánska. Přiměřeně se studovala tamilská kultura a její jazyk. Zde stojí za zmínku jména Bengálců Surendranatha Borala známého také jménem Swami Sri Ananda Acharya, učitele hinduismu, a Virendranatha Chattopadhyaya (1880-1937) či Chatto, indického revolucionáře. První přijel v roce 1911 jako lektor indologie a napsal více než 35 knih, které byly vytištěny v angličtině a norských jazycích. Jeho hlavní zásluhou však byl překlad Rámájany ze sanskrtu do

norštiny. Druhý zmiňovaný, za účelem boje proti anglické vládě v Indii, založil výbor indické nacionalistické obrátky v Stockholmu.

V druhé polovině 20. století byla do skandinávských zemí spuštěna pracovní migrace, ze které většina přišla ze severní Indie, tj. Delhi, Paňdžábu i Harjány. Tito přistěhovalci chtěli prostřednictvím oboru vzdělání a profesionálních činností využít nové příležitosti pro hospodářský blahobyť.

Do jejich seznamu také patřili migranti, tzv. dvakrát přemístění z Ugandy, východní Afriky v letech 1971 a 1972. Zároveň je patrný fakt, že 70 až 80 procent z výše uvedených migrantů získalo švédské, norské či dánské občanství (The encyclopedia of the Indian diaspora, 2006).

Poslední etapa v záležitosti indické migrace do skandinávských zemí byla realizována díky obnovení společensko-přestěhovaleckých programů „sloučení rodiny“ v období r. 1980-2000.

Na druhé straně, indická vláda též usiluje o udržování kontaktů se zahraniční komunitou. Od roku 2003 slaví Indie 9. ledna Den zámořských Indů. Tento svátek je sponzorován Ministerstvem indických zámořských záležitostí (MIOA), za účelem označení přínosu zahraniční indické komunity rozvoji Indie. Kromě toho, v lednu roku 2006 indická vláda poprvé zavedla projekt zámořského občanství Indie OCI⁵ (MOIA, 2012), jenž poskytuje omezenou formu dvojího občanství Indům, občanům a všem jedincům indického původu.⁶

⁵ Overseas Citizen of India.

⁶ Více informací o programu OCI je k dispozici na webové stránce www.mha.nic.in.

2. Indické spisovatelky v diaspoře

V průběhu našeho studia není ovšem zbytečné říct pár slov o samotných autorech literární tvorby v hindštině, kteří žijí současně v zahraničí. Mezi mnoha spisovateli jsem si vybrala jen ti, kterým se dostalo určitého uznání a byli oceněni za svoje zásluhy jak ze strany přijaté země, tak i Indie.

Jednou z významných indických spisovatelek v zahraničí je Arčaná Painuly, žijící v Dánsku. Narodila se 17. května 1963 v Kanpuru, Uttar Praděši. Vystudovala magisterský obor učitelství a v roce 1987 se po svatbě přestěhovala do Bombaje. Působila tam devět let jako učitelka na středních školách a zároveň také začala psát. Poté se odstěhovala v roce 1997 do Dánska a od té doby neustále píše v hindštině i v angličtině. Nikdy však nepsala v dánštině, přestože překládala tvorby proslulé dánské spisovatelky Karen Blixenové do hindštiny.

Dodnes bylo víc než padesát jejích povídek publikováno v hindštině ve webových a tištěných časopisech Gagnáčal, Kádambiní, Račná Samáj, Abhivjaktí, Gjánodaj, Akšaram Sangošthí apod. a taky v angličtině ve Women's Era, Alive. Její dva romány Parivartan a Where Do I Belong byly publikovány jak v hindštině (वेयर डू आई बिलांग), tak v angličtině.

Její literární povídka Čodhurí Čaran Singh byla v rámci studia diasporý zahrnuta do vyučujícího programu na indických univerzitách. Získala několik zahraničních ocenění. Téměř jednapadesátiletá Painuly dostala od indické vlády v roce 2006 Prémčandovu cenu (Amarujala, 2014).

V lednu 2005 byla Painuly pozvána ze strany Sáhitjá Akademie do Nového Delhi na

třídenní mezinárodní seminář spisovatelů žijících v zahraničí a píšících v hindštině jako zástupkyně skandinávských zemí. V únoru 2010 byl její druhý román *Where Do I Belong* na slavnosti organizované kulturní organizací *Asien Musik Forening* v Dánsku prezentován dánským profesorem Kennethem Zyskem, ředitelem katedry asijských studií na Kodaňské univerzitě. Ačkoli se kniha vztahuje k životu přistěhovalců v Dánsku, má univerzální přitažlivost i pro místní obyvatele díky svému vydatnému obsahu, a proto může přilákat naprostou většinu publika. Tato kniha byla v roce 2014 zařazena do programu magisterského studia na indických univerzitách v rámci předmětů indické diaspory.

Mezi povídkáři byla za svá díla ze strany Indie oceněna Ušá Rádže Saxéná, jejíž tvorba nám poslouží v následujících kapitolách jako srovnávací materiál k lingvistické analýze.

Jméno Ušy Rádže Saxény zaujímá mezi autory v Anglii významné místo. Její tvorba se svou aktualitou a inovací liší od jiných, protože následuje dosažení ve vědě a technologii.

Ušá se narodila v roce 1943 v rodině Hualap Susampanána. Získala titul magistra Filozofie z literatury v Indii. Mezi její tvorbu patří hlavně dílo *Chut' pudy* (miṭṭī kī sugādh) a sbírky povídek jako *V zahraničí* (pravās mẽ), *Vycházkový společník* (vâkīg pārṭnar) a *Ta noc i jiné příběhy* (vah rāt aur anya kahāniyā) a další.

V současné době je spolu redaktorkou časopisu *Purvai*. S literární tvorbou Saxény se můžeme seznámit nejen ve Velké Británii, ale i v Indii.

3. Jazyková analýza hindské povídky v diaspoře

Předtím než přikročíme ke studiu praktické stránky naší práce, musíme si připomenout několik skutečností týkajících se jazykové situace v dnešní Indii. Podobná odchylka od tématu nám pomůže lépe porozumět v sociopolitickém kontextu probíhajícím změnám v jazyce evropských přestěhovalců.

Role angličtiny zůstává v moderní Indii jedinečná. Je to jazyk administrativní, jazyk vysokoškolského vzdělání a z tohoto důvodu pokračuje být stále nejsilnějším zdrojem inspirace a vlivu pro všechny indické jazyky (Begum, 2014 : 126). Definuje se jako druhý jazyk u většiny indické inteligence. Kromě toho, angličtina se dnes stala na světové scéně nejdůležitějším dorozumívacím prostředkem světových kultur. Navíc k tomu, je studována jako mezikulturní jazyk ve Střední Asii, Číně, Japonsku a dalších zemích čtyř kontinentů.

V důsledku vzájemného ovlivňování různých jazyků a častého dorozumívání mezi jejich představiteli se vytvoří tzv. jazykový kontakt. Vyznačuje se dvojjazyčností, výpůjčkami a jazykovými změnami, způsobenými přímým učením se, překlady a výukou jazyků. „V některých případech může dojít k míchání různých jazykových forem, v důsledku čehož se vytvořil kreolský nebo pidžinský jazyk (Hartmann, 1972 : 51).

Dalším účinkem jazykových kontaktů je dvojjazyčnost nebo v některých případech i mnohojazyčnost (multilingvismus). V návaznosti na definici Meethema a Hudsona (1969) zjistíme, že většinu typů dvojjazyčnosti popsanych těmito autory lze nalézt v Indii, která byla od pradávna vícejazyčnou zemí.

Jak je známo, postup vypůjčování slov z cizího jazyka, zejména ve velkém rozsahu, vyžaduje některé jazykové změny. Ty se mohou týkat fonetiky, morfologie, syntaxe a dokonce i sémantiky. Čím více přejímek můžeme v jazyce najít, tím hlubší jsou jazykové změny.

Součástí každého světového jazyka je jistě jeho slovní zásoba. Pochopitelným postupem rovněž je to, že jazyky mají sklon vzájemně se ovlivňovat v závislosti na řadě hospodářských, politických a kulturních vztahů. V důsledku tohoto zpracování výpůjček se stává z cizího jazyka jazyk domácí. V tomto případě se obvykle vyměňuje slovo již existující v jazyce na vlastní cizí analogii, jako např. v moderní hindštině se vyskytují termíny podobně *ākal, āṭī* namísto původně domácích *cācā, khālā*. Zde je důležité rozlišovat staré, tj. začáteční výpůjčky od nové terminologie (např. *gīrkārd, ṭedī biyars* atd.).

Vedle vývoje lingvistické výměny mohou být vypůjčeny i cizí formativní elementy buď v morfologii anebo v sémantice. Naším úkolem je objevit a popsat podobné jevy a rovněž ve stejné době stanovit úroveň vlivu jednoho jazyka na strukturu a obsah druhého. V následující kapitole je v této souvislosti třeba zahájit náš výzkum z menší slovní jednotky, tj. fonému.

3.1 Fonetika

Vezmeme-li v úvahu naše omezené příležitosti při studiu zvukové stránky řeči rodilých mluvčích zahraniční hindštiny, tak se v této kapitole budeme především zabývat fonetickými změnami, ke kterým dochází uvnitř literárního jazyka. Naše posudky budou převážně založeny na analýze vybraných literárních textů předních moderních spisovatelek.

Jak všichni dobře víme, historický sanskrt je, včetně na jeho základě vytvořených indických jazyků, považován za fonetický, tj. rozhodující roli v psaní hraje způsob výslovnosti toho či onoho slova. Z tohoto důvodu lze podobné trendy v užívání anglických výpůjček najít jak v klasické hindštině, tak i v jazyce zámořských spisovatelů.

3.2 Fonetické změny

Během studia literárních děl Saxény a Painuly jsem narazila na řadu fonetických změn, které jsou uvedeny níže společně s příklady jejich vět.

1. Monoftongizace – je náhrada dvojhlasiky jedinou samohláskou, kterou můžeme zpozorovat ve vypůjčených anglicizmech. V následujícím případě změna nastává u počáteční dvojhlasiky [ui] na zjednodušený monoftong [u]. To samé je možné sledovat i ve druhé větě v případě s [ei] na [e]:

*Rebekā-sītā **biskuṭ** khāte hue mammī ke uṭhne tak ṭivī par subah āne vāle baccō ke kārykram dekhtī rehtī hai. (U.S.V.R.1)*

*Kabhī-kabhī aisā bhī hotā hai ki **bebī** siṭṭig ke lie koī bhī nahī mil pātā hai. (U.S.V.R.1)*

Ve výše uvedené větě u slova *siṭṭig* = *sitting* dochází ke zkrácení jedné souhlásky *ṭ*. V jazykovědě se tento jev obvykle nazývá redukce. Podobný proces se v hindštině u internacionalismů vyskytuje poměrně často.

Nejběžnějším druhem monoftongizace jsou dvojhlasikové zvuky, které v psané podobě mají *o* [ou; au], ale do Hindī se přepisují *a* [ā].

*"tum bas mūh hāth dhokar **śāvar** to lo". (U.S.Sh.S.4)*

*nīl rāg kā kamrā jiske bāhar bekan aur **sāsej**. (U.S.Sh.2)*

K výše zmíněnému je třeba doplnit, že při zkracování dvou souhlásek v Hindī dochází ke změně u stojícího před ní samohlásky - ona se prodlužuje:

*donō bāhō ko uṭhā kar sīne ko „**krās**“ karte hue hatheliyō aur sunehre lābe bālō mẽ vakśthal aur deh ke anya āgō mẽ ḍhāk letī hai. (U.S.Sh.S.2)*

Složené sloveso „*krās karnā*“ vykonávající funkci predikátu v této větě, je zřejmě vypůjčeno z anglického „to cross“, tj. *pokřtít*.

Takovéto změny se týkají nejen anglicizmy, ale i hindských slov.

V některých číslovkách je diftong s nosovou samohláskou zkrácen o jeden zvuk (eĩ-ě).

Správně by se mělo vyslovovat *seĩtīs* namísto *sětīs*:

*Vah merī hī to umar kī, mushkil se chattīs, **sětīs** kī ... (A.P.A.3)*

2. Navzdory tomu, že v úvodní části této kapitoly jsme tvrdili jisté zvukové vlastností indických jazyků, je tam několik výjimek. Avšak takový jev může být také dán tím, že v Hindī neexistuje zvuk [ʒ], jenž se vyskytuje ve slovu *confusion*. Je to zajímavé, že v tom případě je cizí slovo ve své písemné formě vypůjčuje do domácího jazyka. Nalezla jsem pár příkladů odpovídajícím danému zvuku v textu:

*ripoṭ batā rahī thī ki bhārī śarīr lābe bālō vālī **polinesiyān** strī lādan hospīṭal dākhil huī.*

(U.S.B.B.2)

*strī ke sāth uskā cār varśīy, ghūghrāle jījar vālā, **kārkesiyān-sā** dekhne vālā bālak bhī thā. (U.S.B.B.2)*

3. Ke zvukovým změnám dochází dokonce i u obojí souhlásek a samohlásek, zvláště když se vyskytují v dvojitém tvaru. Pro zjednodušení výslovnosti, ve většině případech přizpůsobují právě samohlásky. Např.:

*gāyatrī use cup karāte hue bolī, „yah tumhārī mammī hai. mammī ko **hailo** kaho“.*

(A.P.E. Ch.4)

*svāti **hairipoṭar** upanyās kī pāchvī karī paṛh rahī thī. (A.P.E. Ch.4)*

V tom je vidět jak se dvojitě souhlásky jako „ll“ a „rr“ redukovaly, rovněž předchozí samohlásky vytvořily dvojhlásku „ei“, tj. diftong ve slovech „Hello“ i „Harry“.

4. Měl by být poznamenán i případ *proteze* u výpůjček, kde je nový zvuk nejčastěji samohláska vložena do začátku slova. Tento jev lze pozorovat v povídkách Saxény, v tzv. britské Hindí:

nyū iyar par tumne samīr aur līdā ne mil kar ek viśāl „snoein“, khel ke maidān mē banāyā thā. (U.S.R.3)

V dané větě k anglickému výrazu „year“ je přidána samohláska *-i*. Na rozdíl od tohoto, existují také případy vkládání souhlásek do začátku slova, funkce, kterou vykonává ve většině případů hlasivkový zvuk *-h*:

„hvāt? Kaon karegā tujhse śādī?“ (U.S.Ch.3)

„Lagtā he tānyā ij īn lav. śī heij klikḍ.“ (U.S.T.D.5)

Lze zdůraznit psaní slovesa 3. osoby jednotného čísla *is*. Tady se koná dvojitá změna: další zvuk se přidává na začátek slova a krátká samohláska *-i* se nahrazuje dvojhláskou *-ei* a co navíc, poslední zvuk se nesonorizuje (z-j).

K tomuto je třeba dodat, že některá vypůjčená slova obsahující anglický zvuk [h] a počáteční písmenko „w“ se do hindštiny mohou v závislosti na autora přepisovat různě. Občas nenalézáme žádné fonetické změny:

„ṭel mī hū ij śī?“ (U.S.B.B.9)

5. Zároveň stojí za zmínku i změny u anglicizmů, jako jsou např. ve slovech „where“ a „else“. V prvním případě anglický zvuk *-e* se mění na *-o*, a ve druhém na *-i*.

„ēḍ vhojar ḍiḍ yū miṭ har?“ (U.S.B.B.9)

„yas silī, hvāṭ ills“ kehte hue usne apnī bāhē uske gale mẽ ḍāl dī. (U.S.Ch.4)

6. Pozoruhodná je rovněž skutečnost, že v textech nacházíme jev *epenteze*, podle které je nový zvuk vložen doprostřed slova. V našem případě je to změna druhého zvuku vypůjčeného výrazu. Například:

„hā, hā vah bhī aisī hī „vhāṭṭ krismas“ thī“. (U.S.R.3)

Is bīch mayāḱ ne mūbay se apnī ijīniyarī pūrī karke baṛodā, el-ēḍ-ṭī kāpanī jvāin kar lī. (A.P.B.J.3)

Zde se k první hlásce přidávají souhlásky *h a v* v obou výrazech (*what, join*). Při tom dochází k asimilaci obou hlásek, které se místem artikulace vzájemně liší (*v+h* a *j+v*). Z hlediska výslovností a porozumění slov posluchačem tyto výrazy tvoří poměrně velký rozdíl oproti originálu. Přesto za určitý časový interval mohou mít tendenci zapojení se do systému, tj. stát se součástí struktury domácího jazyka, což se stalo s výrazy *gilās, botal, iskūl* atd. Tím pádem, jednou z příznivých podmínek v tomto procesu jim poskytuje blízkost artikulace k domácímu jazyku než k vypůjčenému.

7. V některých případech nalézáme lingvistický jev *sonorizace*, tj. změna neznělé hlásky na znělou (*s-z*):

mēṭne us samay misez lāl kī bātō par viśvās nahī kiyā. (A.P.A.6)

Ačkoli se ve stejném kontextu může také vyskytnout další možnost s neznělou hláskou:

Mises lāl ke kahe śabd barbas mujhe yād ā gae. (A.P.A.6)

Podobné objevení dvou variant výslovností téhož slova ve stejném kontextu může pravděpodobně vypovídat o tom, že tato výpůjčka není ještě přizpůsobená

k fonetickým podmínkám domácího jazyka a proces její adaptace není dosud ukončen.

Kromě toho, existují i hindská slova procházející procesem sonorizace (th-dh, t-ṭ):

dhoḍī der vah kamre mẽ paṛe phūdār aur leṭe hue anya peśeṅṭs ko dekhtī rahī, phir uskī ākhe jhap gāī. (U.S.M.B7)

„ṭarah tarah ke dost banēge, par śādī byāh kā cakkar mat pālnā“. (U.S.T.D.1)

V první větě je třeba poznamenat nevýraznou chybu autorky, vynechání nosové hlásky slova v plurálu *ākhe*. Navíc ve standardním jazyce jsou párová slova označena pomlčkou uprostřed výrazů, což chybí ve druhé větě u frází *śādī byāh*. Podrobnější popis těchto vlastností pravopisu a interpunkce bude předložen v sekci syntaxe.

Zároveň k tomu patří skupina anglicizmů, které následkem přechodu do hindštiny nabývají úplně jiného znění. To znamená, že neznělé hlásky se přeměňují na znělé.

Pīce muṛkar usne mujhe ek pal dekhā, phir sāmne dṛephik par dhyān lagāte hue bolī. (U.S.M.A.4)

Anglický výraz „traffic“ se někdy v hindském přepisu objevuje v té formě, jak je uvedeno výše. Totéž se děje se slovem „that is“ v následující větě:

„deīṭs oke, maim kain āī geṭ yū a vek-ap dṛīk?“ (U.S.M.A.1)

8. Pro mnoha jazykovědci může být zajímavé, jak zahraniční spisovatelé přepisují typicky anglické hlásky do Hindī. K podobným hláskám například patří znělé a neznělé souhlásky [θ] a [ð], které se podobají výslovností zvukům *S* a *Z*. V písemném projevu stejně jako v mluveném, první hláska se v hindštině nahrazuje dentální souhláskou *-th* a druhá zadopatrovou souhláskou *-j*. Např.:

„accā elā, yah to batao, tumhārā sośal lāiph kaisā he? Ār yū goīg āuṭ vith samvan?“

(U.S.M.A.5)

Vah bhāgā-bhāgā āyā aur mere lie gale se lag kar subakte hue bolā, „pīj, dōṭ thro pusī“ āvāj bhārī aur gehrī thī“. (U.S.B.B.8)

9. Ve tvorbě zámořských spisovatelek můžeme sledovat i případ depalatalizace, kde se měkké hlásky proměňují na tvrdé (t.jʊ-chə):

„kāgreculeśans! Yuvā tumne ek behad khūbsūrat bacce ko janm diyā hai“. (U.S.Ch.2)

V souladu s Cambridžským a Merriam-Websterským slovníkem anglicismus *congratulations* má dva typy výslovností: britský /kən,græt.jʊ'leɪ.ʃən/ a americký /kən,gra-chə-'lā-shən/. Vzhledem k anglickému prostředí naší autorky, by bylo nejspíše správně předpokládat přizpůsobení daného zvuku v hindštině podle jeho fonetických pravidel. Navzdory tomu, nalézáme právě opačnou situaci čili shodu tohoto výrazu s americkou verzí.

Dále bychom měli uvést, v průběhu jejíž asimilace souhlásky se v závislosti na blízké artikulace nahrazují na jiné hlásky (ś-s):

mē risepsan hāl māī sofe par beīth gaī. (A.P.B.S.5)

Lze také poznamenat, že foneticky podobné výpůjčky se v té či oné formě vyskytují v povídkách Saxény (ś-sh):

Skul mē uskī acchī repuṭeśan he. (U.S.Ch.2)

10. V případě nosových hlásek se celá řada možností objevuje zejména při jejich vložení do převzatých slov:

„nō! Vah to pāc mahīne pahle kī bāt he“. (U.S.I.D.8)

„hū sahelī! Kehte hue uske cehre par kuṭil muskān chā gaī“. (A.P.A.6)

Ve výše uvedené větě je nosová samohláska ve slově „who“ vložena na poslední hlásku. Je nutné rovněž poznamenat, že v tomto výrazu chybí první souhláska, která má v anglickém projevu „w“.

„phrēḍ! Hūh...māi phuṭ, vah kisī kā dost nahī ho saktā he“. *Elā ne man-hī-man kahā.*

(U.S.M.A. 1)

V předchozí větě je anglické citoslovce „huh“ přepsáno do Hindī s přidáním nosovky uprostřed slova (hūh).

11. V závislosti na indické výslovnosti některých typů slov, především citoslovce, dochází k zdvojnásobení určitých fonémů. Například:

„yapp“. *Elā ciṛiyā kī tarah ceḥkī.* (U.S.M.A.3)

Jak můžeme vidět ve výše uvedeném příkladu, je afirmativní výraz „yep“ z angličtiny uveden se dvěma souhláskami na konci.

12. V textech Painuly se můžeme setkat s upravenou formou ženského rodu v množném čísle, jak hindských podstatných jmen, tak i predikativních sloves. Při tom je hláska *e* nahrazena na obdobnou *y*:

Kuch māṭāyē mujhse kehrahī hāī ki māī unke baccō ko unke dost yā sahelī ke sāth hī kamre mẽ rakhū. (A.P.B.S.1)

Aur...hamāre samāj mẽ vidhur nahī hote, keval vidvāyē hoṭī hāī. (A.P.L.11)

ēḍriyāj merī is anumati se khuś nahī huyē. (A.P.B.S.5)

13. Nakonec, nejčastější odchylka od klasické hindštiny je zkracování hlásek u podstatných jmen a sloves:

Naokrī aur gārī ke badalte māḍal ke sāth mitrō ke dāyre aur ghere bhī bḍalte.

(U.S.T.D.1)

*„par bhaī dekho **samhal** kar rehnā, kahī koī ayātolā khomānī tumhāre sir par fatvā na*

lagā de“. *(U.S.P.M.2)*

Na základě slovníku od Beskrovného, se výše uvedené příklady z hlediska pravopisu poněkud liší od originálu. U Saxény se dochází ke zkrácení samohlásky – *ā* na krátkou hlásku (správně by mělo být - *bhāī, badalnā*). Totéž se ve slově *samhal* děje s predikátem, v němž zmizí jedna z aspirované hlásky – *bh* (*sābhālnā*). V této souvislosti, lze také připustit možnost popisu tzv. *živé řeči* literárních postav autorkou. V tom případě může odchylka od standartních norem svědčit pouze o jejich nedostatečném vzdělání.

14. Zvláštní poznámku si zaslouží přepis onomasiologických jednotek z angličtiny. Mezi ně patří vlastní jména, jako jsou *Saint Mary, Jesus, Mary Poppins, Peter Pan, Tinker Bell* atd. Vzhledem k povaze hindské výslovností, zní tato jména úplně jinak než jejich původní podoba:

*Par būrḥī ḍemiyan kā jhurīrdār cehrā pharishtā–sā komal lagtā, vah merī, **marīyam** thī.*

(U.S.M.A.9)

Tady jde samozřejmě o strukturální změny, v důsledku nichž ze dvou slabičného slova vzniká trojslabičný výraz. Nebo spíše úplně jiný termín, jakási hindská verze *Mary*.

„jījas!“ laṛkī kahī ghar se laṛ kar to nahī bhāgī hai? (U.S.R.4)

Foném „Jesus“, který obvykle vykonává funkci citoslovce, je výhradně psán na základě jeho zvukové strany, tj. neznělý sibilant –*s* se mění v znělý frikativ –*z*. Přesto

je v písemném projevu označován obecným písmenem *-j* patřícím v dévanágarí do řady okluziv. A proto není vůbec překvapivé, že Ind žijící v Evropě nejspíše vyslovuje [Ji:jas] namísto [Ji:zes].

Vah mairī popin jaisī khūbsūrat cehrevālī khuśmijāz pulis-leḍī anītā kā hāth pakar kar hamāre pās kārpeṭ par ākar baiṭh gaī. (U.S.V.R.7)

Všichni dobře víme, že *Mary Poppins* je slavná pohádková hrdinka, chůva a vychovatelka dětí. Její příjmení *Poppins*, jak jsme si již všimli, je psáno s dvěma souhláskami *-p*, a na konci slova stojí písmenko *-s*, které se také ve výslovnosti podílí [popins]. Avšak v hindštině u fonému *popin* chybí neznělá sykavka, což je objasněno vlastností jazyka zjednodušovat a zkracovat internacionalizmy.

iyā baccō ko sunāī kahāī pīṭar-pein aur ṭinkā-bel parī ke bāre mē soc rahī thī. (U.S.R.1)

Pravděpodobně neexistují děti, které by nebyly obeznámeny s postavami z pohádek Peterem Panem a malou vílou Tinker Bell. Na základě textů můžeme předpokládat, že v jejich výslovnosti se žádné změny nevyskytují. Stejně jako i ostatní anglická podstatná jména, jako je vlastní jméno Tinker je přepsáno podle své znělosti ['tɪŋkə].

Veškeré výše zmíněné výklady a výsledky můžeme vepsat v následující tabulku:

<i>No.</i>	<i>Typy asimilace</i>	<i>Anglické hlásky</i>	<i>Hindské hlásky</i>	<i>Přepis v H</i>	<i>Přepis v AJ</i>
1.	Monoftongizace	ui	u	biskuṭ	biscuit
2.	Redukce	tt	ṭ	siṭṭig	sitting
3.	Diftongy	ou, au	ā	śāvar	shower
4.	Prodlužování	o	ā	krās karnā	to cross

	samohlásky				
5.	Výměna souhlásky	ʒ	s	polinesiyān	polynesian
6.	Proteze	y	iy	iyar	year
7.	Vložení souhlásky	w	hv	hvāṭ	what
8.	Analogie	wh	h	hū	who
9.	Změna samohlásky	e	i	ils	else
10.	Epenteze	w	vh	vhāṭ	white
		j	jv	jvāin	join
11.	Sonorizace	s	z	misez	Mrs.
		ṭ	ḍ	ḍrephik	traffic
12.	Deplatalizace	tju:	c	kāgreculeśāns	congratulations
13.	Nazalizace	u:	ū	hūh	huh
14.	Dualizace	p	pp	yapp	yep

Tab.1: *Typy fonetických změn v zahraniční hindštině*

Fonetickou analýzu v této kapitole bych chtěla shrnout tím, že spisovatelky v podstatě dodržují obecně uznávaná pravidla indického hláskoslovného systému. I když samozřejmě můžeme pozorovat některé odchylky od standardního jazyka v závislosti na prostředí autorek, jejich dialektů a výběru námětů jejich literárních děl. Do jaké míry jsou tyto odlišnosti patrné v domácím jazyce, tomu se dá porozumět jen po plně pečlivém studiu jeho struktury. Nedílnou součástí každého jazyka na světě je jeho fonetika, gramatika a slovní zásoba. Jasnější představu o tom nám určitě poskytne

podrobný výzkum jednotlivých slov, výrazů, frází stejně jako jejich gramatické rysy, kterými se zabývá další kapitola o morfologii.

4. Morfologie

Při studiu cizího jazyka je pozornost v první řadě věnována jeho abecedě, výslovnosti jednotlivých zvuků a také struktuře. Vždyť člověk nedokáže řádně uspořádat svou řeč, aniž by věděl o pravidlech skloňování podstatných jmen, kategorii rodu, číslu a času. Při tom není ovšem podstatné, jak velkou slovní zásobu může někdo mít. Z toho vyplývá potřeba ovládat přiměřenými znalostmi gramatiku v rámci konkrétního zvoleného jazyka. Gramatika, i když na jedné straně zkoumá slovné tvary, jako jsou např. skloňování substantiv, časování sloves anebo stupňování adjektiv, tak na straně druhé studuje větní konstrukce a složené věty.

4.1 Hybridní slovtvorba v Hindi

Touto otázkou se v jazykovědě zabývala východoevropská lingvistka Kucykiewicz-Fras (2003), již podrobně popsala slovtvorné procesy arabizmů a persizmů v hindštině. Mimoto Barannikov (1984) studoval rovněž jazykovou situaci v hindskomluvicích oblastech Indie a věnoval několik stránek své práce hybridním slovtvorbám. Tam, mezi jinými rysy, Barannikov uvádí některé přípony perského původu. Například: *lāisēs + śudā* „mající licenci“ <AJ license + P - śudā >; *silindarnūmā* „válcový“ <AJ cylinder + P -nūmā >; *boṭalband* „plněný do láhvi“ <AJ bottle + P -band>; *jelkhānā* „vězení“ <AJ jali + P -khānā>; *beṭikaṭ* „bez vstupenky“ <P be- + AJ ticket>.

V rámci našeho studia budeme hlavně zkoumat hybridní slovtvorbu anglických slov s hindskými komponenty. Byla jsem schopna odhalit společný rys těchto formativů, a že jsou v této fázi tvořeny především pomocí sufixace. To znamená, že v tom případě jsou k hlavnímu morfému přidány hindské komponenty. Např.:

*„Śādiyā to śādiyā hai cāhe kūḍlīvālī ho yā **īṭarneṭvālī**“ mammī soctī. (U.S.I. D.3)*

*Pīle **śarṭvālā** śāyad vahā kā mainejar thā. (U.S.M. A.6)*

U hybridních tvarů *īṭarneṭvālī* a *śarṭvālā*, měnicí význam slova je hindská přípona – vālā: *īṅṭerneṭvālī* „internetový“ <AJ internet + H - vālā>, *śarṭvālā* „mající košili“ <AJ shirt + H - vālā>. Kromě toho, existují i jiné hybridy:

*Mujhe uskī nāṭkīy āgrejī aur **āgrejīpan** se khūdak to huī... (U.S.M.2)*

*Barē-barē **āgrejīdā**, mahān vidvān yahā padhāre hāī. (U.S.M.3)*

*Abhī ham ādar ākar us **lāūjnumā** kamre mẽ baiṭhe hī the. (U.S.M. A.6)*

Ve výše uvedených příkladech vidíme, že neologizmem vytvářejícím sufixy je hindská přípona *-pan a perské -dā, -numā*. Kmenovými slovy jsou první dvě přejímky, přesněji řečeno, přímý překlad slova *English* v Hindī, které byly do jazyka přejato již poměrně dávno. Zajímavé je, jak se neologizmy vytváří za účasti tohoto výrazu. Podobný příklad lze nejspíše považovat za sémantický hybrid než morfologický. Úplně jinou situaci pozorujeme v poslední větě, kde je používán hybrid *lāūjnumā* „podobně salonku“ <AJ launch + H/P -numā>. Je pozoruhodné, že autorka používá v hindštině při tvorbě nových výrazů araboperský slovtvorný element (stejně jako ve slově *holnumā*).

Zároveň se kromě přípon na slovtvorném procesu hybridních výrazů podílejí tzv. partikule, tj. hindské částice *-sā*:

*Sosal varkar kī zabān **ṭep rikārdar-sī** calī rahī. (U.S.M.A.5)*

*Rebekā aur rītā kuch **narvas-sī** sākucit mujhse cipakkar sophe par ā baiṭhī. (U.S.V.R.5)*

Za zvláštní zmínku stojí rovněž hybridní slovní spojení, která se tvoří pomocí dvou plnovýznamových podstatných jmen v angličtině i hindštině a většinou se píšou dohromady. Představují tedy neoddělitelný celek, v němž je jeden lexém závislý na druhém a nesděluje společný význam při odděleném použití. Právě tento typ hybridů se v textech vyskytuje dost často. Např.:

*Māī un ke batāe anusār unke lie **herbalcāy** banākar le āī. (A.P.D.K.1)*

*Ye tumse bahut bhitr mūhphaṭ, culculī, **dādā ṭāip** aur dāgebāz hāī. (U.S.M.A.8)*

V první větě hybridní spojení obsahuje dva nezávislé morfémy, tj. <AJ *herbal* + H *cāy*>, které se píšou dohromady. Přesto, ze sémantického hlediska pouze společně

poskytují určitý význam. Je na tom stejně i v druhém příkladu, v němž má slovní spojení skladbu <H substantivum *dādā* + AJ substantivum *ṭājp*>.

Některé frazeologizmy se vytváří pomocí záložky Genitivu anebo přivlastňovacího zájmena *kā*:

„Is varṣ mē tumhē avsar... ṭempīg (śārṭ-ṭarm kī naokriyā) karne ko milegī“. (U.S.M.A10)

Navíc můžeme nalézt řadu synonymických frází plnicích ve větě různou funkci, které se propojují spojovacím zájmenem *aor* a ze sémantického pohledu zůstávají synonyma:

Vah merī khāmośī se cītīt aur narvas ho rahī thī. (U.S.M.A.4)

Z hlediska lexikologie a částečně morfologie je studium slootovorných průběhů v rámci dané práce předmětem důležitého zájmu. Vzhledem k tomu, že jsou hybridní formativy příznačné nejen pro oblast podstatných jmen, ale stejně mohou vznikat pomocí syntagmat, plnicích funkce slovního přísudku, jenž se následně dělí na prostý a složený (kompozitum).

Následující podkapitola bude zvažovat právě otázky účastí slovesných přejímek a hindských prvků ve stejném syntagmatu anebo ve větě. Dále začneme zkoumat, jaké druhy syntagmat používají zahraniční spisovatelky ve vlastních dílech.

4.2 Jmenná a slovesní syntagmata

Kompozita sloves nadále zůstávají jedním z nejzajímavějších témat při studiu jihoasijských jazyků. Studium této otázky se především zabývali takoví známí indologové a lingvisti jako McGregor, Gilchrist, Pincott, Kellogg, Pořízka atd., kteří si dokázali všimnout tohoto fenoménu a popsat odlišnou povahu slovesného predikátu v hindské gramatice. Verbální jednotky obsahující několik částí byly zpočátku v závislosti na autorovi nazývány různými způsoby.

McGregor (1999) je nazývá spojenými slovesy, zatímco výraz složená slovesa vyhrazuje pro kompozita slovesného kmene s jedním z pomocných sloves.

Je třeba obzvláště poznamenat zásluhy zástupců pražské školy, badatele a lingvisty Pořízky, později i srbského indologa Doc.Kostiće, kteří zavedli do lingvistiky označení verba-nominálních výrazů a syntagmat. Zároveň lze krátký popis těchto kompozit najít u Guru K. *Grammatika Xindi* (překlad Barannikova P. A., Barannikova A. P.), str. 172-173.; Dymšic Z. M. *Grammatika yazyka xindi, část II*, str. 122-126; Stasik D., *Jezik hindština, Warszawa 1998*, str. 163-168. Stasik poukázal na zajímavou skutečnost, že pokud jde o slovesa tohoto typu, tak jsou uvedena v bilingvistických slovnících, ale obvykle chybí v hindských slovnících, například McGregorův *Oxfordský hindsko-anglický slovník* nebo *Xindi-Russkiy slovar* od Beskrovnyjho oproti Varmova *Manak hindi koše*.

Kompozitní sloveso označuje komplex slovesných tvarů, skládající se z hlavního slovesa-jeho kořene (nebo spojené participia) a navíc sekundárního slovesa, které určuje čas a shodu v morfologii (např., darśan kar'nā). Hlavním slovesem mohou být

substantiva, adjektiva, adverbia anebo verba. Sekundární slovesa rozhodně netvoří velké množství, rovněž představují malou třídu, do níž patří typicky pohybová slovesa jako *jānā* jít, *ānā* přijít, *baithnā* sedět nebo základní transitivní s transparentními složky, např. *denā* dávat, *lenā* brát, *cornā* nechat, *rakhnā* položit atd.

Nejčastěji se vyskytující slovesa tvořící tento typ jsou *honā* „být“ (která se navazují intranzitivními slovesy) a *karnā* „dělat“ (tvořící tranzitivní slovesa). Kromě těchto dvou existuje ještě víc pomocných sloves, jako je: *denā* dát, poskytovat, *rahnā* zůstat“, *rakhnā* položit, klást, *lenā* vzít si, *banānā* vytvářet, tvořit, *lagnā* být připojený, *lagānā* připojit se, *parnā* padat, *ānā* přijít atd.

V souladu s názorem Bahla (1974), podstatnou část kompozit stačí jen nazývat formativními slovesy a podle lexikální sémantické vlastnosti je rozdělovat do pěti skupin:

- 1) Slovesa stavu, existence anebo procesu: *honā, rahnā, sahnā*;
- 2) Pohyb: *bannā, ānā, jānā*;
- 3) Obecná akce: *karnā, banānā*;
- 4) Činnost zaměřená na subjektu: *léna, milnā*;
- 5) Činnost zaměřená od subjektu: *denā, bhejnā*.

K tomuto seznamu profesor Kostić přidává také šestou skupinu formativních sloves navíc:

- 6) Dynamický a destruktivní způsob výkonu: *phēknā, ḍālnā, tornā, uchālnā*.

Na rozdíl od západních filologů, indiští učenci tento fenomén považují za celek, a to bez ohledu na počet jednotlivých částí slovesa, fungují kompozita ve větě jako jediné verbální spojení.

Formy v urdštině a hindštině jako *ā jānā* „dorazit“ (přicházejíc odejít), *kar lenā* „udělat pro sebe“ (dělající si vzít), *kar denā* „udělat“ (dělající dát) jsou typické příklady složených sloves (Verma, 1993).

Jak jsme se výše již zmínili o obtížích při hledání překladu složených sloves v dnešních slovnících, z naší strany nebude vůbec zbytečné prozkoumat syntaktické a lexikálně sémantické vlastnosti podobných výrazů v kontextu literatury zahraničních autorek. To nám umožní příležitost v budoucnu se správně orientovat v sémantickém a morfologickém poli těchto kompozit. Během studia se budeme snažit zvážit a okomentovat všechny druhy verbálních výrazů včetně jejich spojení s podstatnými či přídavnými jmény, příslovím rovněž slovesy.

V hindštině všeobecně nominální část složených sloves nikdy nepřijímá v nepřímém pádu množné číslo, i když zaujímá ve větě místo předmětu - jestliže je pomocné sloveso intransitivní a místo přímého předmětu v případě, když je pomocné sloveso tranzitivní. Z morfologického hlediska se pomocná slovesa hybridních složenin druhého typu podílejí se na shodování se subjektem v čase, čísle a rodu.

Co se týče nominálních částí těchto syntagmat, jsou substantiva patřící do různých sémantických polí (viz o tom v kapitole 4.4).

Při našem výzkumu se vyskytují ve velkém množství hybridní kompozita, tj. nominální slovesa přídavných či podstatných jmen dokonce i verba přejatých z angličtiny ve spojení s pomocnými slovesa v hindštině.

Je třeba vzít v úvahu, že hybridní slovesná spojení mohou plnit ve větě funkci přímého předmětu a tvarově odpovídat gerundiu podstatného jména mužského rodu. V tomto případě mají tvary v DIR a v OBL pouze v SG (-nā, -ne):

*Ham tujhe vahī **seṭal karnā** bhī cāhte hāī. (U.S.I.D.2)*

Fenoménem anglických hybridních složenin je výskyt sloves typu V+V. Pravděpodobně to souvisí jednak s výběrem témat autorů, kteří tvoří v diaspoře a jednak s jejich snahou příliš nekomplikovat jazyk povídek idiomy, metaforami či metonymií. V následující větě je pomocné sloveso *seṭal* přejímkou a v podstatě plní funkci slovesa v samotné angličtině (to settle), přesto ve spojení s hindským formativem *karnā* tvoří hybridní výraz. Navíc gerundium se někdy vyskytuje ve spojení s podstatného jména se slovesem (N+V):

*Ham sab samrāṭ ṭākij mẽ lagī honā **pikcar dekhne** calēge. (A.P.L.8)*

S vývojem informačních technologií na světě a vzhledem k dominantní roli v tomto procesu angličtiny, začalo západní názvosloví pronikat do všech oblastí každodenního života. V dnešní době rozhodně existuje jen málo lidí, kteří na sociálních sítích nepoužívají anglická slova *internet, on-line chat, off-line, profile, to match* apod. Právě s podobným názvoslovím se pojí vytváření hybridních sloves v hindštině. Níže jsou tomu uvedeny příklady:

*Uske āphis mẽ kā log **īṭarneṭ deṭīg karte** hāī. (U.S.I.D.3)*

*„īṭarneṭ maicīg“, „īṭarneṭ meṭ“ ādī par laṛkō kī **prophāil ādī bārīkī se dekhne lagī.** (U.S.I.D.4)*

Agle din jab vah use phir ânlaîn dikhâ. (U.S.I.D.4)

Navzdory oddělujícímu přísloví *âdî bārīkī se* ve slovním pořadí, jsou podmět *prophāil* a složený slovesní tvar *dekhne lagī* sémanticky závislá kompozita, kde je gramatický subjekt (*prophāil*) upotřeben spolu s genitivem.

Ještě zajímavější je lexém *onlāin* ve verba-nominálním výrazu *onlāin dikhâ*. Podle třídění Bahl-Kostić bychom mohli zahrnout tuto frázi do první řady, protože toto kompozitum označuje fyzický stav, přesněji řečeno, proces v elektronickém stavu.

Kromě toho vyskytují se výrazy mající přímý význam anglicizmů ve spojení se slovesy pohybu a anglickými substantiva. Např.:

Krūz karēge aur sārī duniyā dekhēge. (U.S.I.D.4)

Aur vah nīl ko deḡ dene ko taiyār hai. (U.S.I.D.4)

Ve druhém příkladě lze v kompozitním slovesu *kisī ko deḡ denā* pozorovat shodování nominální částí v akuzativu, která plní funkci objektu ve větě se slovesnými tvary. Jelikož je jmenný komponent syntakticky závislý na předchozím substantivu (*nīl*) prostřednictvím záložky Akuzativu, výraz lze považovat za svobodnou konstrukci. Ačkoli tato verba-nominální fráze obsahuje tvarově tři slova, do hindštiny stejně jako i ostatních jazyků se překládá jako jediné sloveso *datovat*.

Při analýze dostupných materiálů, vhodných pro mé studium, jsem byla schopna stanovit několik jevů typických pro přejímky rysů, které jsou používány v hybridních frázích čili kompozitních slovesech. Například, co je v angličtině přídavným jménem, nejčastěji se vyskytuje v kompozitech spolu se sekundárním slovesem označujícím stav - *honā* (*eksīdēṭal, nolejibul, anseṭald, lephṭ-hēḡeḡ, phreś, homsik, sīriyas, lakī, smārṭ*).

Anītā merī āīḡiyal hai. (U.S.V.R.2)

„*Saomyā, ab tū propheśanal ho gaī hai*“. (U.S.S.I.D.1)

Pokud si dáme pozor na syntaktické složení verbálního spojení, můžeme snadno zjistit, že jsou jmenné a slovesné části propojeny bez žádných záložek, což znamená, že jejich konstrukce je blízká. Mimoto jmenná část vykonává v hindském kompozitu funkci přídavného jména. Pro to, abychom vyzkoušeli výše zmíněné tvrzení, lze porovnat podobná adjektiva ve spojení s pomocným slovesem ve větě se svobodnou konstrukcí:

Ab apnī śādī kī sīriyasī soc. (U.S.I.D.1)

Tady je kompozitum mající svobodnou konstrukci ve větě, tj. kde je adverbialní část propojena s přísudkem pomocí záložky genitivu či přivlastňovacího zájmena, používána ve spojení s hindským slovesem pohybu *socnā* v rozkazovacím způsobu. K tomu lze dodat, že se v podobné konstrukci kompozita vyskytují nejběžněji ve spojení se slovesy vnímání, které následně mají rovněž vlastnost vytvářet kompozita s podstatnými jmény. Např.:

ḍākṭar ne īśā kī pals dekhī. (A.P.A.V.1)

a) *Genitivní kompozitní slovesa* (KS). Pojdme se dále také podívat na ostatní kompozita se záložkou přivlastňovacího zájmena a obecně pomocného slovesa činnosti *kar'nā*. Danou kategorii hybridů můžeme rozdělit do několika částí:

A. KS skládající se z přejatých sloves + sekundárního slovesa činností (V+V):

Kīcan mē ākar mājūsā ne kofī maśīn kā svīc ān kiyā. (A.P.B.J.1)

Kahī usne āpkā ekāūṭ bhī to haik nahī kar liyā? (U.S.I.D.11)

Sote sote mammī kā phon risīv kar liyā. (U.S.T.D.2)

U těchto frází nominální část tvoří přejaté sloveso z angličtiny - *to switch on, to hack one's account, to receive one's phone*. Je třeba zdůraznit poslední dva příklady, kde je celý výraz již dokončenou frází, tj. polovětnou vazbou vyjadřující podstatný význam věty.

B. Spojení verbálního jmenného člena s pomocným slovesem (N+V):

Ivā ne apnī pekīg kī. (A.P.E.Ch. 10)

Apne aur svāī ke rahne kī bukīg kī huī thī. (A.P.E.Ch. 10)

Podstatná jména, vytvořená z plnovýznamových sloves *to pack* a *to book* v angličtině tvoří společně s hindským pomocným slovesem *karnā* jediné KS. V tomto případě je pozoruhodné to, že na rozdíl od předchozího, právě verbální část kompozita dodává celému výrazu význam účinku, čímž i slouží jako protějšek anglického infinitivu *to do*.

Tento typ hybridních sloves (N+V) se ve tvorbách moderních indických spisovatelů vyskytuje nejčastěji. To znamená, že anglická substantiva vytvářejí složená slovesa ve většině případů s hindskými přechodnými slovesy. Celkem vzato jméno je pouze předmětem a má jednotné číslo, stejně tak pomocné sloveso vyjadřuje děj. Formativní slovesa jako jsou *karnā, denā, lenā, dekhnā, banānā, lagānā, lānā* atd. obsahují velmi důležitý syntaktický význam. V dokonavých časech mají totiž předmět konatele děje vyjádřený ve speciálním pádu totiž ergativu neboli agenciálem skládající se z nepřímého tvaru se záložkou *-ne*. Významně lze v ergativních konstrukcích sledovat shodování mezi podstatným jménem a přísudkem. Podle těchto syntaktických vlastností sloves, je profesor Kostić (2009) zařazuje do prvního typu jako *Ergativní Pomocná Slovesa*.

C. Obdobně můžeme zvažovat hybridní slovtvorbu se slovesem činnosti, zaměřené na subjekt – *denā*, jmenná část (ṭūr, phīs atd.) která se skládá převážně ze substantiv (N+V):

Māī ne cikan nageṭ, epal pāī kā āṛḍar diyā. (A.P.Ch.H.5)

Māī pāpā ko unkā rigāṛḍ dū. (A.P.Ch.H.3)

D. Stejnou tendenci vykazují také KS ve spojení se slovesem činnosti, zaměřené na subjekt (N+V):

Kaī videśī sāhityik sāsthāō akādamiyō ādī kī phelośip bhī le āyā. (U.S.M.1)

Use yahā kā sthāī āvās kā parmiṭ milte hī narēdr se talāq lelenā thā. (A.P.A.7)

E. Podobná konstrukce existuje rovněž u hybridních výrazů se slovesem činnosti – *ānā, ghumānā, calnā*:

Dūsre dīn misez rābins kā phon āyā. (U.S.B.B.4)

Rekhā kamāḍar pāt kā nābar ghumāyā. (A.P.A.V.7)

Lekin unkā apheyar caltā rahā. (A.P.V.U.4)

F. Sloveso označující stav –*honā* také dostává do nominální částí zejména podstatná jména v konstrukci se záložkou Genitivu (N+V):

„Māī yahā ṭāṭā kāsalṭēsī kāpanī kā īcārj hū“. (A.P.B.J.3)

„Mammī-ḍeḍī kī ek sāl ke ādar ḍeth ho gaī“. (A.P.A.7)

„Nahī. Merā kōī promośan nahī huā“. (A.P.V.U.5)

b) *Dativní kompozitní spojení.* Tato konstrukce je svobodná, kde jmenná část KS přijímá pád Dativu a plní funkci nepřímého objektu, který se následně shoduje se slovesným tvarem v čase, čísle a rodě.

1. Činnost zaměřená na subjekt má v této konstrukci z lexikálně sémantického hlediska význam pozdravu, tj. přejatá slovní spojení (hi, hello, good morning, good night, bye atd.) označující pozdrav v angličtině se spojují s pomocnými slovesy *bolnā*, *kehnā*.

Unhē „guḍ māmīg“ kahē. Agar ve use kuch de to „thāik yū“ kahē. (A.P.E.Ch.3)

„Mammī ko hailo kaho...“ (A.P.E.Ch.4)

2. Dále se vyskytuje sloveso stavu ve spojení s postpozicí Dativu a podstatného jména v množném čísle. V tom lze zdůraznit, že se anglická sponová slovesa *to have* a *to be* do hindštiny se překládají většinou jako jediné sloveso *honā* (*to have periods*).

Na rozdíl od dlouho zavedeného pravidla v hindštině o tom, že nominální část složených sloves nikdy nepřejímá v nepřímém pádu množné číslo, tentýž předpis někdy neplatí u anglických jmen. Právě stejný jev můžeme pozorovat v níže uvedeném příkladu:

Use pīriyaḍs hone sūrū hote hāī. (A.P.Ch.H.3)

3. Kromě běžných akčních sloves – *banānā*, *lagānā* a *mārnā*, které se kombinují se substantivy (glūkoz, seylūt) anebo adjektivy (sosiyal) v nominální části kompozita, všechna ostatní hybridní slovesa (disturb, miss, phone, hurt, sponsor, admit, set, supervise, lock, upset) tvoří se pomocí *karnā*, rovněž obsahují konstrukci V+V:

Māī ne socā ki esī yātrāyē baccō ko sosiyal bhī banāī hai. (A.P.B.S.4)

Aur malīneśanal kāpaniyō ko māl saplāī kartā. (U.S.M.1)

4. Čtvrtý typ těchto kompozit můžeme vidět v kombinaci s podstatnými jmény (proposal, warning):

Uskī sāīs fīcar ne unhē homvark bhī diyā hai. (A.P.E.Ch.9)

Kromě toho, jsou desítky příkladů blízké konstrukce, v níž jmenná část není propojená s předchozím podstatným jménem pomocí jakéhokoli zájmena. Např., *kaḥī jvāin karnā, riṭāyar honā, bijnas karnā, noṭs lenā, buk karnā, beṭīg karnā, rizāin karnā, poṣṭ karnā, jogīg karnā, mekāp karnā, smok karnā* atd.

c) *Sociativně instrumentální kompozita*. Je nám dobře známo, že tyto pády mají postpozice *-ke sāth* a *-se*. Ačkoli se v daném kontextu vyskytují relativně málokdy, je třeba se o nich také zmínit.

Barā majā āyā un dukāndārō ke sāth bārgenīg karne mẽ. (A.P.B.S.5)

Khud se promis kartī huī vah man hī man bolī. (U.S.M.B.8)

Nicméně v Instrumentálu je možné nalézt poměrně víc hybridních frází: *kisī se mec karnā, kisī se anḍarṣṭēḍīg bannā, kisī se klik karnā, kaḥī se grejueśan karnā, kisī se selibreṭ karnā* apod.

d) *Lokativní kompozita*. Postpozice *-mě* v této konstrukci odpovídá v angličtině stejně významovým záložkám *in, into, at*. Jak můžeme vidět z níže uvedených příkladů, všechny kombinace jsou typu V+V:

Vah mānsik rūp se likhit-cinhō ko śabd-citr mẽ "ītarpreṭ" karne ko taiyār hai. (U.S.B.B.6)

Misez rābins ne seḍ ko riphyūz varksāp mẽ kanvarṭ karā diyā thā. (U.S.B.B.8)

K výše uvedeným příkladům lze dodat další kompozice – *mē pheyl honā, mẽ embīe karnā, mẽ job karnā*.

Co se týče frekvence výskytu podobných hybridních frází, hodně záleží na výběru témat a předností autorů. Například, v povídkách o činnosti a osudu náboženského zástupce hinduismu nejvíce nalézáme kompozitní slovtvorbu ze sanskrtu nebo z pravé hindštiny. Naopak, kde autorka popisuje životy svých literárních postav v Indii, ta, dává přednost klasické slovní zásobě v standardním Hindí. Dokonce i v neutrálních námětech, kterých mají obě dvě spisovatelky početné množství, lze najít běžné použití anglických slov a celých frází.

Jak je nám již známo, součástí každého jazyka včetně i zahraniční hindštiny je jeho slovní zásoba. Studium jednotlivých slov v zahraniční povídce nám poskytne možnost získat nedostačující obrázek, abychom byli schopni dojít k nějakým závěrům o struktuře a vlastnostech zahraničního hindského jazyka.

4.3 Slovní zásoba

V této části naší práce budeme zkoumat hlavně způsoby vytváření neologizmů využívané západními spisovatelkami, rovněž odlišné rysy internacionalizmů, díky čemuž se nám podaří určit oblasti jejich výskytu. Podobné studium nám poskytne příležitost stanovit klíčové společenské a hospodářské obory, u kterých existuje nutnost používat cizojazyčnou terminologii, zároveň k popisu jejich lexikální a sémantické vlastnosti.

Díky studiu těchto slov můžeme dojít k závěru, že do hindštiny byla převážně přejata plnovýznamová slova. Při tom se také lze zmínit o způsobech přejímání výpůjček do domácího jazyka.

Tvoření kalků: kalkování je jedním z metody obohacování slovní zásoby (Holub, 1992:314). Gramatický kalk označuje výraz vytvořený pomocí doslovného překladu cizí fráze. Dělí se do dvou částí: 1) frazeologický, tj. slovtvorný, kde cizí slovo se překládá částečně čili morfematically, např., lat. *con-scient-i-a* do ruš. *so-zna-nij-e* anebo 2) sémantický, kde kromě existujících již v jazyce významu, se objevuje ještě v jiné v souvislosti s předáváním téhož slova stejného významu v jakémkoli cizím jazyce (například, v moderní angličtině slovo „screen“ navíc ke svému původnímu významu „obrazovka, paravan“, označuje také televizi). Podobný případ lze pozorovat rovněž v jazyce zahraniční literatury.

Níže jsou uvedeny některé příklady různým druhům kalkování:

*Usne „kairiyar baig“ ke sāth sāth mujhe kuch **dispojebal** **dibbe** bhī pakṛā diye. (U.S.Sh.4)*

*Halke se ākhē khoī aur sāmne raik par rakhī **dijītal gharī** mẽ samay dekhā. (A.P.A.V.1)*

V závislosti na přechodu internacionalizmů v domácím jazyce se mohou objevovat různé druhy frazeologického kalku. Například, fráze „disposable box“ byla vytvořena prostřednictvím hybridního kalku (v některé literatuře je označován jako polukalk), s přidáním hindského substantiva *dibba*. U tohoto příkladu, jak vidím, se překládá pouze jeden morfém, který je adjektivem v cílovém jazyce (disposable) a podstatné jméno prozatím vyjadřuje analogické slovo v hindštině (angl. box). Z pohledu kvantitativních vztahu v textu, představují podobné kalky nejvyšší počet a zahrnují 2/3 celkových zahraničních frází.

Můžeme zde pozorovat, že již skoro všichni autoři rozlišují pojmy „přijímací, obývací a rodinný pokoj“ a „místnost pro hosty“, což je součástí evropské realie. Stejným způsobem používají ve svých literárních dílech toponymy přejaté prostřednictvím sémantického kalku.

*Īsā apne kamre se uṭh kar ākhē malte hue **drāīgrūm** mẽ āī. (A.P.A.V.1)*

*Ghar pahūcne par hamne krismas peṛ ko apne **livīgrūm** mẽ esī jagah rakhā. (A.P.Ch.H.4)*

*„Is talle par pāc bāthrūm aur ek **phaimilī rūm** hai“. (U.S.M.A.7)*

Například, i když obývací i přijímací pokoj (drawing-room i living-room) jsou často používány střídavě, neurčují oba stejný prostor. Je zřejmé, že obývací pokoj (living-room) je místo, kde se majitelé domu a členové rodiny scházejí, aby trávili čas společně. Prostor je buď určený pro rekreaci anebo pro zábavu. Zpravidla se nachází u kuchyně. V porovnání s „drawing-room“ čili „přijímací pokoj“ – „living-room“ je termín relativně novější.

Pojem „drawing-room“ totiž „obývací pokoj“ se objevil v 18. století a označuje prostor, který se používá pro zábavu hostů. Není to místnost, kde by majitelé trávili svůj volný čas, ale spíše je to prostor, kde hosté sedí před a po večeři.

Termín „rodinný pokoj“ byl představen r. 1945 v knize *Zítřejší dům* od George Nelsona a Henryho Wrighta. V kapitole 7 záhlavím „místnost bez názvu“ se píše o potřebě mít v moderním životě novou „největší místnosti v domě“, která by sloužila sociálním a rekreačním potřebám rodiny, což by umožnilo činnosti, jež nebyly povoleny v obývacím pokoji (living-room).

Současné hindské autorky v zahraničí dávají spíše přednost používání výpůjček pro označení názvů interiéru, jako jsou *phoyar, bāḷkonī i koriḍar*, než jejich hindské analogy.

V povídce Saxény se vyskytuje anglicismus *bolkanī*, který se liší od své počáteční varianty „*bāḷkanī*“ uvedené v „rusko-hindském slovníku“ od Dymšice r. 1981. U veškerých slov majících anglickou hlásku [o] je možné posunutí v hindském přepisu ze zvuku [a] k [o]. Tato tendence se vztahuje také k veškerým přejímkám, např., *koriḍar, hāspīṭal* apod.

„*Vah strī kī kâriḍor mẽ ghusī thī*“. (U.S.B.B.2)

Ghaṭnā kī sūcnā hāspīṭal ne turāt hī sthānīy pulis aur sośal-varkar ko de dī. (U.S.B.B.2)

Během studia jsem narazila na několik příznačných rysů běžné slovní zásoby zámořských autorek. Chtěla bych samozřejmě začít od nejmenšího z nich, přesto oběma spisovatelkami často používaného slovního druhu, tj. oslovení těch či jiných postav, které zejména apelují na osoby ženského pohlaví.

„*Aur koī praśan māī dīyar?*“ (U.S.M.A. 11)

„*Bahut pratīksā karāi hai tumne saomyā bebī.*“ (U.S.M.A. 10)

„*Hanī, tum ā gayī ho?*“ (A.P.E.Ch. 1)

„*Ek nahī hazār savāl pūcho, merī svītī?*“ (A.P.E.Ch. 1)

Za zvláštní poznámku stojí typicky indická oslovení „teta a strýc“, která se vztahují nejen k příbuzným, ale i k neznámým starším osobám. Stejný rys existuje také u klasických autorů.

„*Āī-ēkal milte to use dekhkar yā to mūh phirā lete yā tānā mārte.*“ (U.S.Ch.6)

Odlišným rysem v použití evropské slovní zásoby spisovatelkami zahraniční povídky, je běžný výskyt zdvořilých výrazů vůči rodičům (Mum, Mummy, Dad, Daddy):

„*Usmē se mujhe mam ke parphyūm aur sābun kī milī-julī khuśbu āī.*“ (U.S.V.R.2)

„*Vah mammī jaisī khūbsūrat aur ākarṣak lag rahī thī.*“ (U.S.V.R.2)

Zároveň kromě skupiny výrazů k pozdravení z řady výpůjček jako „*Hi! Good morning!*“

„*How are you doing?!*“, můžeme nalézt také citoslovce. Např.:

„*Vāo! Nīl yū ār riyālī greṭ, kitnī sahajtā se tumne merī pasād ko jān liyā.*“ (U.S.I.D.7)

„*Oh! Gāḍ mujhe to ṭāim kā ādāzā hī nahī rahā.*“ (U.S.I.D.10)

V první větě jsou patrné sociolingvistické prvky, jako je přepínání kódů. Při tom se mluvící snadno přepne z jednoho jazyka na druhý, o jehož vlastnostech budeme pojednávat v následující kapitole. Stejně ve složení druhé věty můžeme pozorovat výskyt přejatého citoslovce (*Oh, God!*), jenž v pořadí slov zaujímá počáteční polohu ve výpovědi.

Jak je známo, hanlivé anebo jakékoli jiné neuvážené slovo je považováno za první projev lidské emoce. Pravděpodobně mnozí z nás by měli velký zájem v tom, jaké expresivní výrazy používají hrdinové zahraničních spisovatelů. Zdá se běžnou záležitostí používat sprosté slovo na základě příslušnosti k určité národnosti a s ohledem na místo dialogu. Ale není tomu tak, vezmeme-li v úvahu přednosti hrdinů uvádět především anglickou terminologii včetně vulgarismů. Mluví nejen štedře obdarovává podobnými výrazy společníka, ale také je používá vůči sobě. Např.:

„Par bolegā nahī. Rāskal, ziddī hai jiddī“ vah phir hāsī. (U.S.B.B.4)

V tomto kontextu lexém „rascal“ nehledě na svou expresivitu, plní funkci zdrobněliny, jelikož má kladnou hodnotu. Podobně vyjadřuje své dobré pocity Mrs. Robins k osiřelému Bimovi. V následujících příkladech je to zcela odlišné:

*„Pakre jāo to **phakīg** rimāḍ kaṣṭaḍī (punarvās sudhar-sārakṣaṅ) aur juvināil kes (kiśor-aprādh) samjhī **ṣṭupid** pākī“ (U.S.M.A. 11)*

*„Tumhē onā aprādh hī nahī yād ho **phakīg** idiyat (ba...mūrkh)?“ (U.S.M.A. 10)*

Výše uvedené věty nám mohou skutečně posloužit jako vzor urážlivých slov a frází (*fucking, stupid, fucking idiot*).

*„**Blaḍī** sośal varkar!“ māīne man hī man use gālī dī. (U.S.M. A.6)*

*O, **śiṭ!** Vah uttejī kyō ho rahī hai? Usne apne āp ko kosā. (U.S.M.A,2)*

Pokud dáme pozor na výše uvedené příklady, tak si hned všimneme, že se v textech expresivita projevuje nejen ve výpovědi, ale také ve vnitřních dialozích. Je to jasným důkazem toho, že výpůjčky hluboce pronikly do osobního vědomí lidí žijících v diaspoře. Tento jev lze nejspíše vysvětlit častým kontaktem s jazykem prostředí

právě prostřednictvím angličtiny, což nalézáme v podobě citoslovce a expresivních výrazů v literatuře zahraničního hindského jazyka.

Existuje v tom hodně toponymických slov a frází (*kātej, ḍisko ḍās, kēpas, maṭīneyśanal kāpanī*), rovněž názvy různých povolání a pozicí, kde není vůbec zřetelný jakýkoliv způsob přejímání, v důsledku čehož se anglická názvosloví prostě přepisuje v dévanágarí. Např., *rizarv polīs, postīg, koṭ marsāl, koṭ haus, lipḥtānēṭ* atd.

Kamāḍar pāt ne āge baṛh kar rekhā kā kādhā pakar liyā. Unke sāth supṛīṭēḍēṭ kamāḍar guptā bhī āge baṛh āe. (A.P.A.V.1)

Totéž se vztahuje také k názvům běžných povolání, jako jsou *photographer, ḍivors lāvyar, risarcār, cēpiyā*.

Vah hamārī kuk thī, baccō kī bebīsīṭar, hamāre ghar kī keyarṭekar, hamārā sābal, hamārī dost thī. (A.P.L.1)

V předchozí větě je vidět, že se v rámci jedné konstrukce vyskytují minimálně tři přejatá slova (cook, babysitter, care taker).

Oblast lékařství byla vždy odpradáвна považována za jedno z odvětví hospodářství typických pro Indii. Navíc v dnešní době je tato sféra rychle se rozvíjející oblastí a je zřejmě málo Indů neznajících základní lékařskou terminologii. Stejně tak v zahraniční povídce můžeme najít desítky podobných slovtvorb.

ḍākṭar ne īsā kī pals dekhī, blaḍpreśar caik kiyā, ījekśan use lagāyā. (A.P.A.V.1)

Use caṛhtī glūkoz kī botal ko nihārte hue ravi ke sāg bitāe dinō kī yādē mē khāi rahī. (A.P.A.V.2)

Stejná slova zároveň nacházíme v oblastech každodenního života, například v názvech potravin (*bleyk kofī, tī beyg, sneyks va drinks, bred ēd baṭar, sēdvic, orēj jūs, vārm dīrk* apod.); kuchyňských potřeb (*īleykṭrik stov, kapbord, kap-pleyṭ*); oblečení (*keyp, ovarkoṭ, būṭ*; podle hindského vzorce „boty“ se používá přejímka „būṭ“ také v plurálu, což je příklad pro sémantický kalk, *senḍile, blāuj*); u prostředků hromadné dopravy (*jīp, veyn, śip, lokal ṭreyn, brij, basṣṭop, kavār ṭrolī, āḍar grāūd* - ve většině případech se píšou zvlášť, *ḍek, leḍij phaṣṭ-klas ka ḍibba*); základního a vyššího vzdělání (*lekcarar, ṣṭāph, hāi skūl, skūlṭīchar, śifṭ, ḍoktoreṭ, ṭeknikal juniyar kālej, bord, inṭerneśanal skūl, āṛṭ phekalṭī, klās, sośal sāisez, ḍigrī kālej, ṭyūsān, prāiveyṭ skūl, lāc breyk, sāīs ṭīcar, perēṭs ivnīg*); v papírnictví (*pēsīl, skūl beyg, ṭeliphon ḍāyri, siṭīmep, liṣṭ, riban, ṭikar ṭep*); ve společenské oblasti (*sports, poliṭiks, ṣṭok-ekscēj, bēykīg, ekāūṭ-heykīg*) atd.

Zatímco v standartním jazyce jsou, ve většině případech, pozorovány přejímky patřící k řadě podstatných jmen, v zahraničním jazyce lze narazit dokonce i na adjektiva ve spojení s hindskými partikulemi a substantivy (*lakī, klinikal, sīriyas, romāṭik, koṣṭ-ephektīv, ṭīlījēt, ṭīpikal, propheśanal, sośīyal, śīgl, garliṣ ṭāip kī, phārṣṭ klās kā*). Např.:

*Vahī landan mẽ hī tujhe koī **smārṭ sā** laṛkā mil jāe to accā hai. (U.S.I.D.1)*

***Hāīḍsam laṛkā** aisā sirphirā aur khūkhār niklā. (U.S.I.D.3)*

Prostřednictvím hybridního kalku se vytvářejí adverbialní fráze (*sem kī tarah, illīgal tarikō se, spīḍ se, peṣṭal rāgō kā*).

*Vīšeṣkar halke-komal **peṣṭal rāgō kā**. (U.S.Ch.K.6)*

*Aur vah khud dūsri śādiyā rac kar **illīgal tarikō se** logō kā vyavasthit karvātā hai. (A.P.A.6)*

Sem kī tarah koī ke dānō ko vah maśīn mẽ dālne lagī. (A.P.B.J.1)

Stojí za to tady rovněž uvést příklady pro frazeologický kalk, kde jsou všechny části výpůjček přejímány z cílového jazyka odděleně. Např.: *mulāyam řísū (wet tissues), řikař bābu (ticket man), absarđ bahas (absurd discussion, nonsense)*. Při tom nicméně jeden morfém slovního spojení tvarově zůstává v původním jazyce (stejně jako hybridní kalk).

lvā mulāyam řísū se uske gālō mẽ řhulakte āsuō ko lagātār pōchťī jā rahī thī. (A.P.E.Ch.5)

Is tarah kī řřupīđ cīzē tujhe karnī hai to kar. (U.S.Ch.K.7)

Avšak to neznamená, že spisovatelé ve všech případech výhradně používají anglicizmy, neboť v jejich slovní zásobě se hojně objevují také sanskritizmy a arabizmy. Obzvlášť nelze zapomenout na prapůvodní jazyk, odkud autorky hlavně odvozují výrazy.

Merā sva bahut sātuřt thā. (U.S.B.B.2)

Māīne ghrṇā-prem, janma-maraṇ sab ek sāth dekhe hāī. (U.S.Sh.3)

Převládající součást slovní zásoby spisovatelek zabírají echové výrazy v hindštině, tvořené spojením plnovýznamového morfému s jeho „ozvěnou“, za účelem vyjádření zobecnění významu a představující částečné opakování především v počátením písmenku druhého slova:

Vah is asesmēř sēřar kī dekh-rekh apne anya sahyogiyō aur sadasyō ke sāth kartā hai.

(U.S.M.A.6)

Sab bāt to yah hai ki řādī vādī hamārī kuṇđlī mẽ hai hī nahī. (U.S.M.B.6)

V zásadě jsou tato slova oddělena pomlčkou, přesto jak můžeme pozorovat ve druhé větě, píšou se jako samostatné celky.

Stejné výrazy nejsou pouze hindské, ale existují také u přejatých slov:

„Maī tumhē kār curānā sikhāūgī. Īzī-pīzī (behad āsān).“ (U.S.M.A11)

K tomuto lze dodat, že se echové výrazy nejčastěji vyskytují v povídkách Saxény než Painuly. Navíc existují rovněž tzv. synonymická párová slova, které plní funkci přívlastku anebo doplňku ve větě a tvoří se v některých případech z přejatých lexémů:

***Sūṭeḍ-būṭeḍ** eś kā cehrā phakk safed huā. (U.S.M.4)*

*„**Sūṭ-būṭ-tāī** pahan kar, rāmjas skūl jāte the yā nahī?“ (U.S..M.4)*

Na konci bych chtěla poznamenat ještě jednu vlastnost hindského způsobu přejímání z cizího jazyka, o které jsem se již zmiňovala na začátku této kapitoly. Jedná se o sémantický kalk, kde má stejné slovo nebo výraz různé významy v souladu s cizím protějškem.

***Sisṭar māriyā** apne kāmō mē lagī rahī. (U.S.M. A.3)*

Je zřejmé, že je vlastní jméno *Maria* rodu ženského a titul *sister* nevyjadřuje význam příbuzenských vztahů, spíše označuje příslušnost k náboženské instituci. Tak například, z tohoto textu vyplývá, že internátní školy pro dívky-sirotky v Anglii mají vlastní duchovní zástupkyně, což je zcela přirozené.

Na závěr této kapitoly bych chtěla navíc prozkoumat lexikální výpůjčky z angličtiny z hlediska kvantitativní lingvistiky. Podobná analýza nám přispěje k lepšímu porozumění tématu a označení dominantních oblastí přejímání internacionalizmů v domácí jazyk.

Za tímto účelem navrhuji následující tabulku, kde je uvedena frekvence výskytu výpůjček v kontextu zahraničních literárních děl.

<i>No.</i>	<i>Slovo</i>	<i>Frekvence</i>
1.	Povolání a patřící k nim názvosloví	22,82%
2.	Vlastní jména (pouze toponymy)	15,47%
3.	Interiér (názvy místností a lokalit)	8,68%
4.	Informační technologie	7,99%
5.	Termíny pro oslovení rodičů	6,50%
6.	Potraviny	4,41%

Tab. 3: *Frekvence výskytu internacionalizmů.*

Vzhledem k tomu, co zde vidíme, nejběžnějšími výpůjčkami v jazyce nejsou kupodivu názvosloví z oblastí High-tech, ale přejímky patřící k povolání. Pravděpodobně v tom hraje jistou úlohu odvětví lékařství, jejichž termíny zabírají větší část slovní zásoby povídek. Mezi ně patří všechna souvislá slova a fráze každých zmíněných profesí (např., so slovem *ḍākṭar* tvoří stejný řetězec řada dalších termínů, jako jsou *blaḍ prejar*, *glūkuj*, *hārt aṭek apod.*) V našich textech jich existuje mnoho.

Při počítání vlastních jmen, jsem nezahrnula do jejich skupiny antroponyma, protože v rámci pouhé věty se měla obvyklost příliš často opakovat, čímž mohla způsobit nepřesnosti v uvádění dat. Jejich ukazatelé mohou být porovnáváni s toponymy. Kromě toho, v seznamu informačních technologií nejčastěji opakujícími se slovy byly *īṭerneṭ* a *kāpyūṭar*, a u řady potravin termín *kofi*.

Zároveň je zajímavé, že párový výraz označující rodiče *mammī-ḍeḍī* je běžnější než jména ostatních příbuzných např., *āṭī-ākal*.

Lze rovněž dodat, že případy přepínání kódu a míchání jazykových prostředků nebyly zahrnuty do tohoto studia, jelikož vyžadují samostatnou analýzu a ani nepatří do kategorie lexikálních výpůjček.

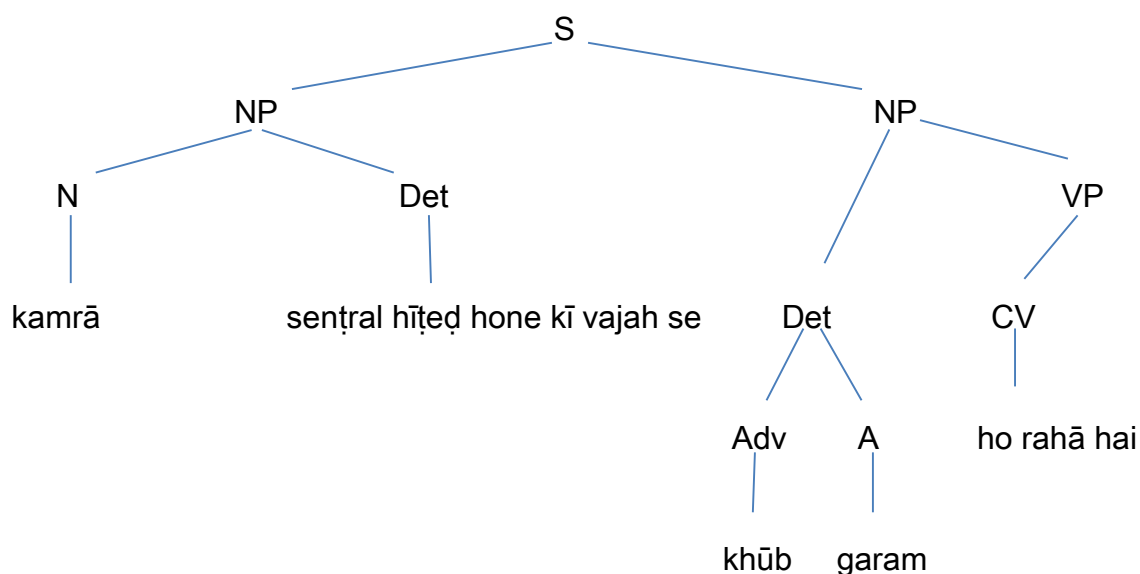
Je zřejmé, že takovéto typy slovtvorb jsou považovány za slovní druhy v literatuře zahraničních autorek a nejsme schopni dojít k nějakému závěru o odlišných rysech zámořské hindské povídky, dokud neprozkoumáme jednotlivé věty zvlášť. Nejvíce jasnou představu o zahraničním jazyce lze získat po studiu větné struktury, tj. syntaxe literárních děl.

4.3.1 Syntax – větná struktura

Obecně platí, že se zahraniční spisovatelky snaží nekomplikovat vnímání čtenářů, a proto aplikují převážně nejvíce dostupný způsob skladby: zkracují velmi komplikované fráze, zužují význam jednotlivých slov a určitě rozdělují příliš složité větné konstrukce na několik jednočlenných výpovědí.

Kamrā “senṭral hīṭeḍ” hone kī vajah se khūb garam ho rahā hai. Bāhar barph paṛ rahī hai. Māī śaśāk kī bātē suntī aur gungunātī hū. (U.S.P.M.2)

Výše uvedené příklady se skládají ze tří vět s prostou konstrukcí, v nichž jsou podmět, příslovce a přísudek. Patří tedy mezi jednoduché větné skladby. Všechna pravidla slovosledu, která jsou dle konečného návodu dodržována ve větách, jsou rovněž uspořádány v lineárním řetězci výpovědí. První větu můžeme v souladu s generativní gramatikou Chomského rozložit do formy stromu:

Tab. 4: *Struktura větné skladby podle grafu Chomského.*

V horní části grafu je S (sentence), jenž je rozdělena do tří částí: dvakrát NP(noun phrase) a VP (verb phrase), Det – je determinující výraz anebo slovo; CV – složená slovesa atd.

Takto vypadá většina větných skladeb, kde jsou mezi podmětem a přísudkem přítomny definující a upřesňující výrazy, které je nějakým způsobem doplňují. V tom si lze všimnout, že struktura zahraniční hindštiny není ve srovnání se standardním jazykem vystavena jakýmkoli významným změnám.

V některých použitých konstrukcích hlavní věta často následuje až na konci jakoby plní funkci réma, tj. podtržení a zdůraznění poslední frází:

Aur vah sadā baccō sī sāvedanśīl aur svapril rahegī, usne socā. (U.S.R.1)

Obě autorky hojně používají interpunkční jednotky, jako jsou uvozovky a oddělují jimi nejprve vypůjčená slova a fráze, které jsou ve většině případech toponymické výrazy.

Samāroh kā āyajak merā purānā avsarvādī „klāit“ thā. (U.S.P.M.3)

Bālak do mahīne “cildran vārd” mẽ rahā. (U.S.B.B.3)

Další vlastnost větné skladby spočívá v tom, že spisovatelky na mnoha místech rozdělují slovní spojení, mnohdy dokonce i pomlčkou:

Klās ke sabhī bacce kahī-na-kahī holī-dez par gae the. (U.S.B.B.7)

*Māi badhavās, kanphyūzd, murkh kī tarah pulis-main kī ūglī pakṛe vahī kharā rahā.
(U.S.V.R.8)*

Nicméně v tom jsou také výjimky:

Tumne mujhe gudbāy kā bhī avsar nahī diyā. (U.S.M.A.5)

To se také týká zvrtných zájmen v hindštině, která autorky přepisují pomlčkou:

Us bare se kamre mẽ apne-āpko akele pākar māī is kadar narvas ho gaī. (U.S.M.A.6)

Jeden z odlišných rysů spisovatelského stylu Saxény je to, že ve větách hlavně používá běžné prosté časy, buď přítomný anebo minulý, rovněž přísudek má ve zvyku se často opakovat v témže kontextu.

Vivek kho, krodhit ho uṭhtī hū aur uske kādhe pakar kar jhakjhorthe hue tezī se pūchṭī hū. (U.S.P.M.5)

V této soudržné větě autorka použila slovesa složené *krodhit honā* a plnovýznamové *pūchnā* v jednoduchém přítomném čase, i když existuje možnost jej zkrátit.

Z hlediska shodování větných členů, právě u Saxény může být vid a čas predikátu odlišný.

Aur becaīnī kā matlab jāhir thā ki mere ādar kuch pak rahā hai aur kalam use kalambād karne kā bejār thā. (U.S.V.K.2)

Celé výrazy a fráze mohou být podobnými cílovému jazyku, tj. angličtině.

Man kare to khānā banāo, na man kare tek ave le lo. (U.S.M.B.3)

Toto slovní spojení představuje přímý překlad hotové fráze z anglického jazyka - „to have a take away“.

V některých případech se můžeme setkat s opakujícím se podmětem v ihned následujících větách.

Itne ajnabiyō ke bīc apne ko ghirā pākar māī harbaṛā gaī, unḥē javāb dene ke lie māī phir dubārā se jaldī-jaldī socne lagī ki māī yahā kyō bhejī gaī hū? (U.S.M.A.10)

Toto se vztahuje zároveň k pomocnému slovesu (sponě), které může být opakováno v rámci stejné konstrukce.

Maī cītīt ho jāī hū. Śailjā ko phon kartī hū. Vah hāspiṭal mẽ hāī. Uske peṭ mẽ miṣṭ hāī, āpreśan hone vālā hai. Maī nārāz hoī hū. (U.S.P.M.4)

Na rozdíl od Saxény, Painuly dává přednost více složité konstrukci predikátu a dodržuje ve výpovědi pravidla lineárnosti větných členů.

„Log śahīdō kī maot par garv kiyā karte hāī, afsos nahī“, kahte hue vah uṭhī aur rasoī mẽ jākar cāy banāī. (A.P.A.V.2)

Vah nihsādeh use sabhī kuch bātā kartā thā. (A.P.A.V.6)

V prvním příkladu používá trpný rod nedokonavých časů a způsobů v přítomném čase a v druhé větě v minulém čase.

Další odlišná vlastnost Painuly spočívá v tom, že převážně upřednostňuje spojku „va“ namísto „aor“.

Is śahar kī khūbsūrātī va nirbhartā ne ekdam sehmē ākarṣīt kiyā. (A.P.B.S.1)

Bacce...hamse pahle pahūc gae aur merā va ēḍriyāj kā intizār karrahe. (A.P.B.S.3)

Neshodu lineárnosti věty lze nalézt rovněž u Painuly, ačkoli podobné případy se u ní vyskytují poměrně málokdy.

Ham ṣtor nyūgeṭāl apne hāṣṭal kigī laoṭ āe. Apne hāṣṭal ke sāmne sthīt ek reṣṭorēt kaiphe krāun mẽ hamāre ḍīnar kī bukīg hai. Bacce jo boṭ ṭūr ke bād thake se lag rahe the khānā dekh kar phir cahak gae. (A.P.B.S.2)

V průběhu výkladu své povídky, v minulém čase, v první větě náhle přechází na přítomný jednoduchý čas, i když to nevyžaduje následující výpověď.

Obsah je ze sémantické strany velmi akční, téměř každá věta popisuje nějakou událost, čímž se liší od klasických literárních tvoreb. Tady má každá věc vlastní

konkrétní název, spisovatelky skoro nepoužívají homonymii a polysémii včetně indických metafor. Namísto toho prostě uvádějí anglická rčení anebo přísloví (*Live in Rome as Romans do*):

Liv in rom, ej romās dū. (U.S.M.B.5)

Stejné druhy vět nalézáme v textech dostatečně často. Představují hlavně jejich odlišné rysy od klasické hindské literatury.

Výskyt ve stejné větě dvou nebo více jazykových prvků se obvykle v lingvistice jmenuje přepínáním kódů či mícháním různých jazykových prostředků (code-switching & code-mixing). Přepínání vzniká v důsledku tzv. jazykového kontaktu spolu s kalkováním, výpůjčkami, přenosem jazyka do určitého společenského prostředí. Někteří vědci jsou přesvědčeni, že jsou tyto dva případy podobné, ale jiní dodržují separační stanovisko a věří, že míchání jazykových prostředků vyjadřuje nejspíše tvarové jazykovědné vlastnosti, kdežto přepínání kódů existuje při aktuálním využívání výpovědí.

Analýza předchozí kapitoly této práce přispěla k našemu porozumění, že prostřednictvím zjednodušení větné struktury, změnou jistých morfologických pravidel a nakonec, uváděním celých řad výpůjček je možné dosáhnout vytváření kreolského jazyka, v němž jsou přítomny gramatické prvky dvou odlišných jazyků.

Uvedme rovněž myšlenku, že právě tento jazykový rys objevující se v literárních dílech zahraničních spisovatelů slouží jako společný dorozumívající prostředek pro zástupce oblastí jihoasijského subkontinentu, stejně jeho sousedních zemí, jako jsou Srí Lanka, Nepál, Bhútán, Bangladéš a Pákistán.

Dále, na základě nám dostupné literatury budeme zkoumat typy míchání kódů jako projev dvoujazyčné řeči.

5. Sociolingvistická analýza

Samotný termín míchání kódů je předmětem určitého zájmu, nemluvě o tom, jak dvoujazyčný mluvčí dokáže kombinovat prvky dvou úplně různých jazyků ve stejné výpovědi. V rámci našeho studia budeme přesně uvádět tento termín, neboť přepínání kódů (code-switching) může občas označovat použití součástí různých jazyků. Má samozřejmě smysl oddělit případy míchání jazykových prostředků od lexikálních výpůjček, o čemž pojednává tato kapitola.

Při studiu této otázky někteří gramatici dodržovali strukturalistických tradicí zavedených v lingvistice. Například, Leopold (1939-49) a Ronjat (1913) zvažovali, že dvojjazyčnost v rodině je běžná věc, každý z nich však musí zůstat čistým. Weinreich (1953:73) následně navrhl domněnku, že běžné přepínání kódů ve větách lze pokládat za nedostatečné schopnosti a nedostatek příslušných znalostí obou jazyků. Dobrý bilingvista by měl přepínat do jiného jazyka při jistých změnách situace v řeči (účastníka dialogu anebo tématu) nikoli při neměnění se situaci v řeči ani v rámci stejné výpovědi.

Touto otázkou se navíc zabýval americký lingvista a učenec Gumperz John, který byl profesorem na univerzitě Kalifornii v Berkeley. Jeho výzkumy byly o jazycích Indie, změně kódů v Norsku a o konverzační interakci, zkoumal také sociolingvistiku, analýzu diskurzu, lingvistickou i urbánní antropologii. John Gumperz (1982) dále vyvinul nový způsob pohledu na sociolingvistiku s Dellem Hymesiem, stejným učencem sociolingvistiky. Jejich přínosem byla nová metoda zvaná "etnografie komunikace." Gumperzův *vlastní přístup* byl nazýván interakční sociolingvistikou.

Nicméně, nedávná studia prokázala, že mnozí bilingvisté používají v obyčejných dialozích promíchanou řeč. Například, Myers-Scotton (1993a) je autorem a spoluautorem více než sta článků a knižních kapitol o lingvistice především v oblasti kontaktní lingvistiky, soci-pragmatiky, dvojjazyčnosti a africké jazykovědy. Hodně jejich pozornosti bylo vynaloženo na vysvětlování sociálních a kognitivních aspektů přepínání kódů a dvojjazyčnosti.

Ve skutečnosti, za určitých okolností se může jednat o lingvistických prostředcích bez poznávacích znamení příslušného jazyka. Z tohoto vyplývá, že v žádném případě taková situace nenaznačuje nedostatečné znalosti obou jazyků u mluvčího.

Kromě toho, osoba plynně používající v konverzaci míchání odlišných prvků, může být považována za kvalifikovaného bilingvistu (Poplack 1980). Koneckonců neměli bychom připisovat potíže v použití slov rovněž některému kulturnímu nátlaku jako okolnosti k míchání, dokonce i v případě, když byl jazykový kontakt kulturně podmíněn (Pieter 2001).

V posledním desetiletí našeho století lingvisté začali zkoumat daný fenomén z hlediska gramatiky. Každý z výše uvedených autorů prostudoval v strukturální lingvistice určitý jev, Myers-Scotton, kupříkladu popsala jeden z rozšířených typů míchání - **inserti**. Tento termín znamená vkládání cizojazyčných lexikálních anebo frazeologických jednotek do struktury jistého jazyka. Za další běžný fenomén je považováno tzv. střídání (angl. alternation), tj. opakované použití cizích prvků ve větné skladbě. Někteří autoři (např. Poplack 1980) stavějí pravidelnou směnu na roveň s přepínáním kódů a považují ho za náhradní variantu pro označení střídání. Jako poslední ze tří typů

míchání lze podtrhnout **kongruentní lexikalizaci**, která patří nejspíše k vyjadřování stylu a nářečí, než k aplikování dvojjazyčnosti, jak je to ukázáno v pracích Labova (1972) a Trudgilla (1986).

V této kapitole budeme detailně rozebírat způsoby použití všech tří typů v kontextu indické a anglické dvojjazyčné řeči v zahraniční literatuře. Prozkoumáme podobné míchání jazykových prostředků nejprve z hlediska gramatiky, přesněji řečeno, jeho morfologické struktury. Obdobná analýza byla již provedena nizozemským lingvistou, profesorem Muyskenem Pieterem v jeho knize *Bilingual Speech* (2001), kde je podrobně prozkoumán každý druh jednotlivě na příkladu malajštiny s holandštinou, španělštiny s angličtinou, marocké arabštiny s holandštinou, angličtiny s holandštinou a francouzštiny s ruštinou. V jeho práci o gramatické jazykové struktuře v dichotomii vyniká tzv. přejetí fonologie, kde se ta či jiná hláska vypůjčuje domácím systémem.

Během studia internacionalizmů v kapitole o fonetice jsme se již ujistili o výskytu pouhých hindských hlásek v přepisu výpůjček, a proto nebudeme tomuto jevu věnovat zvláštní pozornost.

Nejvíce jasnou představu o výše zmíněných typech přepínání kódů zřejmě získáme až po podrobném studiu jednotlivých jevů na základě fragmentů z literárních děl běžně se vyskytujících.

5.1 Vložení

Pojďme se podívat na některé příklady těchto druhů přepínání kódů v hindském textu.

V prvním případě, vložení jediného cizího prvku lze pozorovat v následující větě:

i. „Nō! Vah to pāc mahīne kī bāt hai“ Saomyā kī ākhē nīl kī śarbatī ākhō se ṭakrāī aur vah usmē ulajhkar kho sī gaī. (U.S.I.D.8)

„Ne! Je to záležitost pěti měsíců. Somjin pohled se setkal s Nilovýmá bledě žlutýma očima a zajatý v nich úplně se ztratil“.

Podle uvedenému příkladu (i.) dochází k míchání ve stejné struktuře pouze kvůli upotřebení odporovacího výrazu z francouzštiny *No*.

Párovou jednotku, v tomto případě, tvoří jazyky francouzský a hindský. Přesto, s přihlédnutím k přednosti autorek používat v přepínání kódů výhradně anglicizmy, lze předpokládat pravděpodobnost dopouštění pravopisných chyb (přidání navíc nosové samohlásky). Tehdy by se jednalo o anglickém odporovacím slově – *No*.

V některých případech můžeme nalézt vkládání adverbialního výrazu do indoanglické výpovědi:

ii. Ho saktā hai nīl „mistekan āīḍēṭīṭī“ ke cakkar mē pakrā gayā ho. (U.S.I.D.13)

Možná Nil byl chycen kvůli chybné totožnosti.

Tady je vložené slovní spojení *mistekan āīḍēṭīṭī*, obsahující gramatické vlastnosti míchaného jazyka (slovesní adjektivum), upotřebeno v kombinaci s postpoziční frází *ke cakre mē*.

Nicméně zde působí skutečné míchání dvou gramatických struktur a nejběžnější typ vkládání z hlediska obsahu složek děje u sloves. V tomto případě, se anglické sloveso

vyskytuje ve spojení s hindským infinitivem, detailní analýzu, které jsme provedli v kapitole o hybridních slovtvorbách (4.3).

iii. *Uske âphis mẽ kaī log ĩtarnet deĳig karte hāī. (U.S.I.D.3)*

Někteří lidé se v její kanceláři zabývají on-line datováním.

V předchozí větě (iii.) dochází k hybridizaci, v následku čehož se spojují dvě různé části: jmenná a slovesní <AJ internet-dating + H *karnā*>, které se přesto nepřekládají do hindštiny jako jediný člen – *zabývat se on-line datováním*.

Zároveň nacházíme tzv. postpoziční frázi v angličtině, tvořící součást hindského textu.

iv. „*Suno, tumne merī itnī praśāsā kī hai, kyā mere sāth ek kap kâĳī pīne kā nivedan svīkār karogī?*“ (U.S.Ch.K.8)

„Podívej se, tolik jsi mě chválila, přijmeš mé pozvání na šálek kávy?“

Měli bychom věnovat přitom pozornost na frázi ve funkci přímého předmětu *ek kap kofī*, přepsanou variantu *a cup of coffee*, kde anglický neurčitý člen *a* nahrazuje hindská základní číslovka *ek*. Stejně výrazy se lze v literatuře zahraničních autorů vyzorovat docela často, nýbrž nejvíce se jistě vyskytuje konstrukce přídavné jméno + substantivum, v níž funkcí podstatných jmen plní hindská slova. Z tohoto důvodu, je z formálního hlediska občas těžké rozlišovat vložku od lexikálních výpůjček, který by měly obsahovat jediný lexém.

Rovněž není vyloučeno objevení se několika složek vložení ve struktuře stejné věty:

v. „*Kâphī ke sāth vejĳtebal sāĳdvīc aur spāīsī vephars calegā?*“ (U.S.Ch.K.9)

„Budou se hodit zeleninový sendvič a ostré hranolky ke kávě?“

S+Soc.pad+O_{sg}+spojka+O_{pl}+V

Mnohanásobná vložka, jak vidíme, má konstrukci přídavné jméno + podstatné jméno v jednotném a množném čísle. Navíc, mohou se objevovat ve větě ve funkci doplňku, a to zejména s ohledem na odbornou terminologii týkající se určité oblasti. Tady je důležité nesplést kongruentní lexikalizaci s mnohonásobným vkládáním. Převážná většina složek vkládání jsou na rozdíl od funkčních výrazů obsahová slova.

vi. Śaśāk ne „āyal bairan“ se mil kar „miliyās“ banāyā hai. (U.S.P.M.4)

Šašank s naftovým magnátem vydělal miliony.

Stejný typ míchání dvou jazykových prostředků, jak to vidíme ve výše uvedeném příkladu, se děje v textech relativně často. Je také důležité si uvědomit způsoby jeho vytváření, v naší práci jsme narazili na dva druhy vkládání, tj. konstrukce typu podstatné jméno + sloveso (iii.) a přídavné jméno + podstatné jméno (v., vi.). Funkce a místa těchto složek mohou být v závislosti na stylu autorek změněna, jakož i hindskými slovy mohou být jak adjektiva, tak substantiva. Přestože ve většině případech lze nalézt oba členy v angličtině, což ještě jednou prokazuje předpoklad, že proces přepínání se především děje u obsahových slov.

5.2 Střídání

Pravidelná směna jazyků je jedním z běžných způsobů míchání jazykových prvků v lingvistice. To znamená, že ve stejné větě se vyskytují gramatické prvky zakládající dva jazyky, jakási složená skladba zahrnující dva různé prvky. Existují odlišné typy střídání. V této podkapitole se podíváme na každý z nich a to na základě metodiky Muyskena (2001), který hodně převzal od předchozích badatelů-lingvistů a jejich výzkumů.

V této práci nacházíme jednorázové střídání kódů v rámci jedné větní skladby:

A. „*Ye huī na bāt, daiṣ lāṭk māī garī*“. (U.S.I.D.8)

„*To je ono, je to moje holka*“.

H hlavní veta + AJ vedlejší veta

V hlavní větě *ye huī na bāt*, se všechny členy se mezi sebou strukturálně shodují a patří k prostředkům stejného jazyka, v tomto případě hindštině. Ve druhé větě odpovídá celá skladba morfologickému systému angličtiny, kde je podmět, přísudek a předmět jsou mezi sebou syntakticky spojeny. Obě části souvětí souřadného se považují za na sobě nezávislé členy a mohou tedy při rozdělení poskytovat dokončený význam. Totéž se týká také následujícího příkladu:

B. *Us ādmī ne āge baṛhkar mujhse aur mis hāvaī se hāth milāte hue kahā, „velkam ṭu ejhil asismēṭ sēṭarā*“. (U.S.M.A.6)

Ten muž přistoupil, potřásl si se mnou ruku a Ms. Havaji a řekl „vítejte v Ažhillském hodnotícím středisku“.

Je třeba zdůraznit rovněž jiný typ střídání:

C. „*Vāo! Nīl yū āṛ riyālī greṭ, kitnī sahajtā se tumne merī pasād ko jān liyā. Yū āṛ a parpheṭ meṭ, āī aim impresḍ*“ *nīl ke kathan se saomyā nihāl ho kar boī. (U.S.I.D.7)*

„*Páni, jsi fakt pěkný, Nile. Jak jsi dokázal snadno rozpoznat mojí volbu. Jsi ideální partner, jsem ohromena*“ *řekla Somja potěšená Nilovým prohlášením.*

AJ hlavní veta + H vedlejší veta + AJ hlavní veta + H vedlejší veta

Z tohoto příkladu lze vidět opakující se střídání kódů ve stejné výpovědi. Zatímco v případě vkládání se prvky obou jazyků strukturálně shodují, ve střídání k tomu nedochází. Navíc, na rozdíl od toho, ve střídání existuje mnoho zúčastněných složek a jeho součástí jsou také funkční slova, jako jsou příslovce, přídavná jména a zájmena.

D. *Mere lie to iṭs a majikal kābineśan socte hue usne sāmne paṛe lābe „ṭiyar ḍrāp“ hare būde kānō mẽ ḍāl die. (U.S.Ch.K.3)*

Pomyslela jsem, že je to pro mne kouzelná kombinace a nasadila jsem na uši sluchátka se zelenými puntíky.

H postpozice s osobním zájmenem + H partikule + AJ fráze + H hlavní veta

V dané větě se vyskytují oba dva typy střídání kódů. Je důležité také poznamenat umístění jejich složek uvnitř hindského textu. Osobní zájmeno ve spojení s postpozicí a partikulí tvoří anglickou frázi *it's a magical combination*, zároveň zůstávají syntakticky vzájemně spojenými. Kromě toho, vložené slovní spojení uvnitř hlavní věty *tear drop* představuje konstrukci přídavné jméno + podstatné jméno.

Vyskytují se případy, kdy se při střídání kódů může objevit cizí element uprostřed větné skladby a může plnit funkci přívlastku pro následující člen.

E. *Vah bhāgā-bhāgā āyā aur mere gale se lag subakte huā bolā, „**plij donṭ thro pusī**“ āvāz bhārī aur gahrī thī. (U.S.B.B.8)*

Přišel těžce oddychující a objal mě kolem krku, rovněž vzlykající řekl „Prosím, nevyhazujte kořata“, jeho hlas byl hluboký a oduševnělý.

F. *Rūkhsānā tum to bilkul ṭhāḍī ho rahī ho, **yū nīḍ a ḍrīk** – cāy kâphī aur yā kuch aur. (U.S.R.4)*

Ruchsana, jsi úplně prochlazená, potřebuješ teplý nápoj – dáš si čaj, kávu anebo něco jiného?

Přepínání kódů se může dít zároveň u jednoduchých sloves v rozkazovacím způsobu a navíc také u běžně se vyskytujících zkratk.

G. ***Rīlaiks, o. ke. phir mē caltā hū.** (U.S.M.A.10)*

Nedělej si starosti, dobře, tak já už jdu.

Rovněž se vyskytuje také přepínání kódů synonymické povahy, kde mají všechny části větné skladby paralelní hodnotu:

H. *Acchā hī huā, bahut hī huā **evrī thīk haipens phâr d besī!** (U.S.T.D.3)*

Je dobře, velmi dobře, vše, co se děje, je jen k lepšímu!

Při tom si lze všimnout opakující se části souvětí se stejným významem a na konci přepínání kódů v anglickém rčení (everything happens for the best).

I. ***Yūvar cāild ij mor importenṭ ḍen enīthīg** – tumhārā baccā tumhāre lie sarvoparī hai. (A.P.E.Ch.2)*

Vaše dítě je mnohem důležitější než všechno ostatní= hinds.analog.

Ve výše uvedené větě jsou obě části synonymické, autorka nejspíše chtěla přepínáním zvýraznit první větu *Your child is more important than anything*.

Tyto části, i v případě, že se podílejí na průběh střídání a nejsou na sobě závislé, zůstávají sémanticky propojeny a rovněž tvoří jednu celou skladbu. Výjimku tvoří jenom dvě synonymické části věty, kde první je pouze překladem druhého (I.).

Podobnou tendenci lze pozorovat především u Painuly.

5.3 Shoda větných skladeb

Třetím projevem míchání jazykových prostředků je podle Muyskena kongruentní lexikalizace. V tomto případě jazyky sdílejí stejnou gramatickou větnou strukturu. Jelikož v diachronii hindského a anglického jazyk je přepínání jednotlivých lexémů méně běžné než přepínání samotných konstrukcí, rozhodla jsem se pojmenovat tuto podkapitolu shodováním větných skladeb. Dále se podíváme na jeho typy z uvedených příkladů současných zahraničních povídek:

1) *„Kain yū viṭnes māi vedīg in kort?“*

„Āf kors bīmā, vith greṭ plejar kāgretuleśan! ṭel mī hū ij śī? enḍ vhoyar ḍiḍ yū miṭ har?“

„A garl nemaḍ riftā“. (U.S.B.B.8-9)

„Mohla byste být mou svědkyní na svatbě“

„Samozřejmě, Bima, s velkým potěšením, gratuluji! Řekni mi kdo to je? Kde jsi ji potkal?“

„Je to dívka jménem Rifta“.

Slovosled ve větě *can you victim my wedding in cort* může být jak anglickým, tak i hindským. V dané konstrukci nepozorujeme jakékoli změny. Nicméně, ve druhé části dochází ke zvukové změně u výpůjček *who* a *where*, které autorka přepisuje do hindštiny jako *hū* a *vhoyar*. Kromě toho, u osobního zájmena se v Dativu mění samohláska –e na krátkou hlásku –a, tj. *har* namísto *her*. Vlastní jméno vyskytující se v úseku *“Of course, Bima”* rovněž nejspíše označuje cizí jméno, čímž vyjadřuje jiný význam než anglické slovo. Z tohoto důvodu, ho lze zařadit mezi hindské termíny, stejně jako dívčí vlastní jméno Riftu.

2) *Kaiphe selph sarvis thā. (U.S.Sh.3)*

V kavárně byla samoobsluha.

Podobný typ vět se vyskytuje docela často, všechny složky jsou v něm vyjádřeny v angličtině a je tam pouze jediné hindské pomocné sloveso (thā). Je to jeden z mála případů, kdy má použití výrazu větného shodování ještě nějaký smysl.

Dalším příznačným rysem přepínání kódů je jeho psycholingvistický aspekt, v souladu s nimž hrdinové z povídek provádějí interní samomluvu a při tom dodržují lineárnost shodování větných skladeb.

1) *Māi gâḍ! Āī kāṅṭ bilīv dis, iṭ ij ebsolyūṭī impâsibal! Tuhin majūmdār hāū kuḍ yū eksre māī inar phīlīgs! (U.S.T.D.5)*

Bože můj! Nemůžu tomu uvěřit, je to naprosto nemožné! Tuhin Majumdar, jak můžeš jen předvídat mé pocity!

Podobně jako u prvního příkladu, jsou všechny elementy kromě vlastního jména *Tuhina Majumdara* uvedeny v angličtině.

Shodování větných skladeb v literatuře není nic jiného než přeměna anglického textu s určitými fonologickými změnami v dévanágarí. Výjimku v tomto tvoří pouze konstrukce 2. typu.

Na základě naší práce lze přepínání kódů obecně definovat jako použití dvou jazyků v jednom rozhovoru nebo jako jejich interakci. Tuto kapitolu můžeme shrnout těmito závěry:

✚ použití změny kódu lze pozorovat zejména při uvádění konverzace mezi literárními postavami;

- ✚ celá věta je kombinace anglické slovní zásoby a hindské morfologické skladby;
- ✚ veškeré pozdravy, omluvy, citoslovce a oslovení se uvádí v angličtině;
- ✚ uváděním přejímek z angličtiny se pravděpodobně zdůrazňuje situace, ve které se hodně mluví anglicky;
- ✚ na rozdíl od tradičních autorů se v moderní povídce objevují celé věty nebo slovní spojení podle anglického vzoru, tj. bez slovesa. Např., „Oh, very international“, „Very global“, „No smoking, no alcohol“ atd.;
- ✚ můžeme zde vidět i časování sloves v minulém čase jako součást přepínání kódu (missed).

6. Závěr

V této práci jsem se snažila vysvětlit současnou moderní tvorbu indických spisovatelů v diaspoře. Vycházela jsem z těch, kteří dostali nějaké ocenění jak ze strany mezinárodních organizací tak i domácích spolků. Rozbor probíhal především z hlediska lingvistiky, aby bylo možno stanovit všeobecné jazykové rysy platné pro tento literární žánr.

Vypůjčování slov z cizího jazyka vyžaduje zejména při velkém rozsahu samozřejmě některé jazykové změny. Ty se mohou týkat fonetiky, morfologie, syntaxe a dokonce i sémantiky. Čím více přejímek můžeme najít ve vypůjčeném jazyce, tím hlubší jsou jazykové změny.

Otázky ohledně nových zvuků, které se objevují spolu s přejímkami z angličtiny, byly vyřešeny v hindštině fonetickými změnami (monoftongizace, proteze, epenteze atd.).

Podle hindské gramatiky dochází u přejímek k morfologickým změnám především v rodě, čísle a skloňování. Hlavním pravidlem přejímaní rodu u anglicizmu je, že vypůjčené slovo ve většině případech přejímá stejný rod, jenž má souznačné slovo, již v tom jazyce existující, tj. v Hindí. Například, *nāri* 'tep, puls' který je v hindštině rodu ženského, tak jeho anglická výpůjčka *pulse* analogicky převezme ženský rod. Navzdory tomu určitě existují výjimky a to především u neologismů. Anglická přejatá slova podstoupí v hindštině její modely skloňování, výjimkou je jen množné číslo v přímém pádu (*kaṣṭāḍī-s(z)*, *signechar-s (z)*). Výpůjčky zásadně přejímají anglické koncovky množného čísla, tzn. mužská a ženská podstatná jména získávají v plurálu

koncovky **-s** a **-z**. *kreḍiṭ kārḍ* ‚kreditní kartička‘ – *pl. kreḍiṭ kārḍs* (credit cards) ‚kreditní karty“ atd.

Zvláštní vlastnost literatury zahraničních autorek spočívá v tom, že si lze všimnout jistých potíží a to hlavně s používáním hindských osobních zájmen, které buď úplně chybí anebo mají nesprávné shodování se sponovými slovesy.

Při tvorbě hybridů je momentálně pozorováno spojení anglických morfémů s perskými slovo tvornými záložkami typu „numā“ či s hindským sufixem „vālā“, a také případy hybridizace anglického adjektiva s hindským substantivem, např., *herbalcāy* anebo *cikanṭikkā* <AJ cikan + H ṭikkā>, anglické substantivum + hindské substantivum.

Co se týká hybridních sloves, nejběžnější se vyskytující druh kompozit je V+V, intenzivní přejímanou oblastí zároveň stále zůstává IT. V této práci jsem se snažila roztrdit hybridní slovesa v závislosti na metodách jejich vytváření, např. Dativní, Genitivní apod. K jejich již uvedeným typům by se mohly navíc dodat následující příklady:

- tvořená anglickým adjektivem a přičestím spolu s hindskými slovesy, např.: *homsik honā* ‚stýskat se po domově‘ <AJ homesick ‚nostalgický‘>;
- s anglickými adverbii a hindskými pomocnými slovesy, např.: *ovartāim karnā* ‚přepřacovávat‘ <AJ overtime ‚přesčas‘>.
- tvořená anglickými slovesy v množném čísle a hindskými pomocnými slovesy, např.: *velyuz denā* ‚ocenit, ohodnotit‘ <AJ values ‚hodnoty, ceny‘>.

Studium přepínání kódů nám pomohlo lépe poznat významný vliv angličtiny na strukturu hindského jazyka. V literatuře zahraničních spisovatelek je tento rys obzvlášť

mnohem zřetelnější. V průběhu studia se ve značné míře potvrdil náš předpoklad o vzájemném ovlivňování standardního a zahraničního Hindī (viz v kapitolech 3-4).

Sémantická analýza povídek nám poskytla příležitost zjistit pravděpodobnost, že se obecně pět zásad Safranova (1991) může vztahovat i k indické diaspoře v Evropě, ačkoli existence pátého konceptu není prozatím tolik nápadná.

Pro další studium bych navrhovala prozkoumat socioekonomické a mezikulturní ovlivňování děl moderních autorů rovněž té země, v níž žijí a naopak. V neposlední řadě má také smysl prozkoumat mluvené styly této zahraniční komunity či způsoby vyjadřování samotných indických povídkářů vůbec.

Přínos této práce spočívá v tom, že kromě všeobecných částečných překladů v oblasti moderní hindské povídky, nalzáme málo vědeckých prací detailně zkoumajících hindskou povídku právě v diaspoře. Tato diplomová práce má rovněž i praktický význam, jelikož může posloužit jako dodatečná pomůcka při studiu indické diaspory na Západě.

7. Seznam použité literatury:

BARZ, Richard K. a Jeff SIEGEL. *Language transplanted: The development of overseas Hindi*. Otto Harrasowitz. Wiesbaden: Otto Harrasowitz, 1988.

BESKROVNYJ, V. M., *Xindi-russkij slovar*, vol.I-II, Moskva 1972

BRIJ, Lal, PETER, Reeves. *The encyclopedia of Indian Diapora*. University of Hawaii Press. 2006.

CHAMOREAU, Claudine a Isabelle LEGLISE. Dynamics of contact-induced language change. Berlin: De Gruyter Mouton, 2012, viii, 393 p.

Encyklopedický slovník češtiny. Praha: NLN, 2002, 604 s. ISBN 80-710-6484-X.

GARDNER-CHLOROS, Penelope. *Code-switching*. New York: Cambridge University Press, 2009. ISBN 978-052-1681-131.

HARTMANN, R a F STORK. *Dictionary of language and linguistics*. London: Applied Science Publishers, 1972, xviii, 302 p. ISBN 08-533-4534-1.

HOLUB, Josef. *Stručný etymologický slovník jazyka českého se zvláštním zřetelem k slovům kulturním a cizím*. 4.vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1992, 483 s. ISBN 80-042-3715-0.

KOSTIC, Svetislav. *A syntagmicon of Hindī verbo-nominal syntagmas*. Prague: Karolinum Press, 2009, 375 p. Acta Universitatis Carolinae, 160. ISBN 80-246-1637-8.

KOSTIC, Svetislav. *A Syntagmicon of Hindī Verbo-Nominal Syntagmas A Collection of Structured Verb-Noun Phrases*. Saarbrücken: LAP Lambert Academic Publishing, 2014, 388 pp.; ISBN-13:978-3-659-42665-0 ISBN-10: 3659426652

KUCZKIEWICZ-FRAS, Agnieszka. *Perso-Arabic hybrids in Hindi: the socio-linguistic*

and structural analysis. New Delhi: Manohar Publishers, 2003, 189 p. ISBN 81-730-4498-8.

LAROUSI, Foued. *Code-switching, languages in contact and electronic writings*. New York: Peter Lang, 2011, 160 p. ISBN 36-316-0910-8.

MCGREGOR, R., *Outline of Hindi Grammar*, Delhi 1999, p. 62-65, 80-81

MCGREGOR, R. S., *Oxford Hindi-English dictionary*, New Delhi 1993

MEETHAM A., HUDSON R., *Encyclopedia of linguistics: information and management*, Oxford 1969, P. 473-475.

MUYSKEN, Pieter. *Bilingual Speech : A Typology of Code-Mixing*. Port Chester, NY, USA: Cambridge University Press. 2001. Accessed November 23, 2015. ProQuest ebrary.

OONK, Gijsbert. *Global Indian diasporas: exploring trajectories of migration and theory*. Netherlands: Amsterdam University Press, c2007, 294 p.

PONZANESI, Sandra. *Paradoxes of postcolonial culture: contemporary women writers of the Indian and Afro-Italian diaspora*. Albany: State University of New York Press, c2004, xvii, 264 p. ISBN 9780791462010.

PORIZKA, Vincenc. *Hindština: Vysokošk. příručka. 2., rozš. vyd.* Praha: SPN, t. Mír, 1972-, v.

SINGH, Jaspal Kaur a Rajendra CHETTY. *Indian writers: transnationalisms and diasporas*. New York: P. Lang, c2010, vii, 186 p.

VERMA, Manindra K. *Complex predicates in South Asian languages*. Manohar, 1993. ISBN 81-730-4043-5.

Elektronické články

BEGUM, Abida. Importance of English Language in India: its role in present national and international set up. *International Journal of Interdisciplinary and Multidisciplinary Studies (IJIMS)*. Vol 1. 2014, (No.10): 126-128. Dostupné z: <http://www.ijims.com/uploads/41e851a3add4ce70b79doc19.pdf>

IGNATOWICZ, Anette. Indian Diaspora in the UK. *Word Press* [online]. 2010, **August 18** [cit. 2015-04-16]. Dostupné z: <https://iii2010.wordpress.com/2010/08/18/indian-diaspora-in-the-uk/>

Archana Painuly [online]. Delhi: Anubhuti, 2001, 2015-10-02 [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <http://www.abhivyakti-hindi.org/>

Danish Statistics [online]. Copenhagen: Statistics Denmark, 2011, 2015-08-05 [cit. 2015-12-05]. Dostupné z: <https://www.dst.dk/en>

The Ministry of Overseas Indian Affairs [online]. 2012, [cit. 2015-04-16]. Dostupné z: <http://moia.gov.in/services.aspx?ID1=63&id=m9&idp=59&mainid=23>

Příloha 1. *Zahraniční hindské povídky*

Příloha 2. *Počet obyvatel indické diaspory*